

II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI ABD POLİTİKALARININ TÜRKİYE-YUNANİSTAN İLİŞKİLERİNE ETKİLERİ (1946-1954)

THE EFFECTS OF USA POLICIES POST WORLD WAR II ON TURKISH-GREEK RELATIONS (1946-1954)

Tuğba ERAY BİBER

Öz

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) iki süper güç olarak ortaya çıktı. Bu süreçten sonra Soğuk Savaş dönemi (1947-1991) olarak adlandırılan dönem başladı. ABD, Sovyetlerin komünizmi yayma politikasını engellemek için girişimlerde bulundu. ABD, Truman Doktrini (1947) doğrultusunda Marshall Planı (1948) ile Türkiye ve Yunanistan'a yardımlarla destek oldu. Bu süreçte Sovyet tehdidi ile karşı karşıya kalan Türkiye ve Yunanistan batı kanadında yer alıp ülkelerinin huzur ve refahı için birlikte hareket ettiler. İki devletin Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne [North Atlantic Treaty Organization (NATO)] girme çabaları iki ülkeyi yakınlaştırdı. Kendilerine yapılan yardımlara karşılık olarak Türkiye ve Yunanistan Kore Savaşı'na asker gönderdi. Diğer taraftan Türkiye ve Yunanistan Balkanlarda güvenliği sağlamak adına Doğu bloğunun dışladığı Yugoslavya ile ittifak kurmak için yakınlaşma çabaları içindeydi. Bu zaman zarfında Türkiye ve Yunanistan iyi komşuluk politikasını devam ettirdi. Aynı zamanda iki devlet arasında üst düzeyde resmi ziyaretler yapılarak dostluk mesajları veriliyordu. Ancak bu yakın ilişkiler fazla sürmedi ve 1954 yılı itibarıyla iki devlet arasında ilişkiler gerginleşmeye başladı.

Anahtar Kelimeler: Türk-Yunan ilişkileri, Türkiye, Yunanistan, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü [North Atlantic Treaty Organization (NATO)], Truman Doktrini, Marshall Planı, Kore Savaşı

Abstract

After the World War II, USA and USSR became two superpowers of the world. After this process, the period called Cold War (1947-1991) started. USA engaged in initiatives to contain the Soviets' policy of communist expansion. USA aided Turkey and Greece under the Truman Doctrine (1947) via the Marshall Plan (1948). Facing the Soviet threat in this period, both Turkey and Greece remained in western camp and collaborated for their countries' peace and welfare. These two countries' attempts for joining NATO brought them closer. In response to the aid received, Turkey and Greece sent troops to the Korean War. Moreover, in order to attain security in the Balkans, Turkey and Greece strove to approach and form an alliance with Yugoslavia that was at odds with the Eastern Bloc. In this time span, Turkey and Greece maintained their good neighbour policy. Furthermore, cordial messages blossomed through high level official meetings between the two countries. However, these close relations did not last long and as of 1954, relations between the two states began to become strained.

* Dr. Öğr. Üyesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, İstanbul / Türkiye, tugba.eray.biber@msgsu.edu.tr

Keywords: Turkish-Greek relations, Turkey, Greece, North Atlantic Treaty Organization (NATO), Truman Doctrine, Marshall Plan, Korean War

Giriş

I. Dünya Savaşı'nda istedikleri paylaşımları gerçekleştiremeyen, ekonomik sıkıntılar yaşayan devletler yeni bir savaş hazırlığına başladılar. Avrupada özellikle Almanya'nın silahlanması ve Versailles Antlaşması'nı¹ yok saymasıyla birlikte diğer devletler de ittifak arayışına girdiler². Almanya ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin ittifak edip 1 Eylül 1939'da Polonya'yı işgal etmesiyle II. Dünya Savaşı resmen başladı³. Bu işgal karşısında İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş ilan etti (3 Eylül 1939). Böylelikle önce Avrupa, sonrasında ise bütün dünyayı etkisi altına alan savaşa adımlar atıldı.

Savaşın başlamasından bir yıl sonra Ekim 1940'ta İtalya Büyükelçisi Emmanuel Grazzi, Yunanistan'a ultimatoma verdi.⁴ Yunanistan Başbakanı İoannis Metaksas'ın ultimatoma "hayır/oçı"⁵ demesi üzerine 28 Ekim'de İtalyan askerleri Arnavutluk'taki yığınağını kullanarak Yunanistan'a girdi.⁶ Ancak İtalya Yunanistan'a karşı bir başarı sağlayamadı. Yunanlıların İtalya işgaline karşı direniş göstermesi Türkiye'de olumlu karşılandı.⁷ İtalya'nın Yunanistan karşısındaki başarısızlığı sonucunda Almanya, Yunanistan'ı işgal etti (Nisan 1941).⁸

II. Dünya Savaşı yıllarında işgal altında olan Yunanistan'ın sürgündeki Yunan hükümetini, Türkiye tek meşru hükümet olarak tanıdı ve Ankara'daki Yunanistan büyükelçisi ile diplomatik ilişkilerine devam etti.⁹ Bu dönemdeki iyi ilişkiler sadece siyaset düzeyinde kalmadı; gerek insanî yardımlarla, gerekse basın aracılığıyla iyi niyet gösterileriyle pekiştirildi. Türkiye, savaşta işgal edilen Yunanistan'a buğday gönderen ilk yabancı devletti. Yine bu dönemde Türkiye, Yunanistan'a

1 Richard Natkiel, *Atlas of World War II*, Barnes & Noble Books, Lexington 2000, s. 50.

2 Kenneth John Macksey, *II. Dünya Savaşı'nda Askeri Hatalar*, çev. M. Tanju Akad, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2017, s. 15.

3 Richard Natkiel, *Atlas of World War II*, s. 14-15. II. Dünya Savaşı için bk. Basil Liddell Hart, *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*, çev. Kerim Bağrıaçık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015, s. 37-46; John Keegan, *İkinci Dünya Savaşı*, çev. Samet Öksüz, Say Yayınları, İstanbul 2016, s. 51.

4 Macar Elçin, *İşte Geliyor Kurtuluş/Επχεται Το Κοιποτολουσ*, İzmir Ticaret Odası Kültür Sanat Tarih Yayınları, İzmir 2009, s. 25; Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*, C 1-2, Alkim Yayınevi, Ankara 2004, s. 370.

5 John C. Carr, *The Defence and Fall of Greece, 1940-1941*, South Yorkshire 2013, s. 39; Robin Higham, *Diary of a Disaster, British Aid to Greece, 1940-1941*, University Press of Kentucky, Lexington 2009, s. 11-12.

6 *War and Postwar Greece an Analysis Based on Greek Writings*, Prepared by Floyd A. Spencer, Washington 1952, s. 1.

7 "Yunan Zaferinin Kıymeti", *Cumhuriyet*, 10 Birincikânun 1940.

8 Macar, *İşte Geliyor Kurtuluş*, s. 36; Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*, s. 370-371; Basil Liddell Hart, *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*, s. 144; *The Balkan Campaign 1940-1941*, Department of Military Art and Engineering United States Military Academy Est Point, New York 1948, s. 7; *Peace and War; United States Foreign Policy, 1931-1941*, by United States Department of State, Washington 1942, s. 99.

9 "Tarihi Düşmanlık Var Mı?", *Trakya'nın Sesi*, S 637 (37), 20 Ekim 1999, s. 1.

Kurtuluş ve Dumlupınar vapurlarıyla yardım etti.¹⁰ Öte yandan Türkiye ise savaş yılları boyunca tarafsızlık politikası izledi.¹¹

II. Dünya Savaşı sonunda Türkiye, müttefiklerin isteği üzerine Japonya ve Almanya'ya savaş ilan etti (23 Şubat 1945).¹² Bunun üzerine müttefikler 5 Mart'ta Türkiye'yi Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın temelini atıldığı San Francisco Konferansı'na davet ettiler.¹³ Bu gelişmelerle birlikte SSCB, II. Dünya Savaşı sırasında toprak ve boğazlar konusunda Türkiye'ye baskı oluşturup isteklerde bulunduğu gibi bu durum savaş sonrasında da devam etti.¹⁴ Türkiye ise Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve İngiltere'den bu konu hakkında yardım istese de beklediği desteği görmedi. Postdam Konferansı'nda (17 Temmuz-2 Ağustos 1945) SSCB, Montrö (Montreux, 1936) Anlaşması'nı¹⁵ kendi lehine çevirmeye çalıştı¹⁶. Neticede bu konuda tam bir fikir birliği sağlanamadı. Savaş bittikten sonra da Türkiye, SSCB tehdidine karşı ABD'ye yakınlaşmak zorunda kaldı.

Konuya Yunanistan penceresinden bakıldığında ise II. Dünya Savaşı'nda Yunanistan'ın işgaline¹⁷ karşı yapılan örgütlenmeler¹⁸, savaş sonuna doğru -sağ ve sol görüş olarak- iktidar

10 II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'den Yunanistan'a yardımlar hakkında bk. Ulvi Keser, *Yunanistan'ın Büyük Açlık Dönemi ve Türkiye*, İstanbul 2008; Bülent Bakar, "Zor Zamanlarda İyi Komşuluk Örneği: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'den Yunanistan'a Yapılan Yardımlar", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S 71, (Temmuz 2008), s. 413-443; Tuğba Eray Biber, "Kızılay Arşiv Belgelerine Göre 1940 - 1942 Yılları Arasında Türkiye'den Yunanistan'a Yardımlar", *Türk Dünyası Araştırmaları*, C1/201, (Kasım 2012), s. 99-128; Çağla Derya Tağmat, *Açlık: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Yunanistan'a Yardımları*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2017.

11 Ahmet Şükrü Esmer - Oral Sander, "İkinci Dünya Savaşında Türk Dış Politikası", *Olaylarla Türk Dış Politikası (1991-1995)*, Siyasal Kitabevi, Ankara 1996, s. 164-178; Mehmet Arif Demirel, *İnönü'den İkinci Dünya Savaşı*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2016.

12 *BCA*; 490-1-0-0; 5-26-7; 14 Mart 1945; Selim Deringil, *Denge Oyunu İkinci Dünya Savaşında Türkiye'nin Dış Politikası*, Tarih Vakfı, İstanbul 1994, s. 250.

13 25 Nisan 1945 tarihinde San Francisco'da toplanan Birleşmiş Milletler Dünya Emniyet Konferansı'na Türkiye Cumhuriyeti adına baş murahhas olarak Trabzon Milletvekili ve Hariciye Bakanı Hasan Saka katıldı. Türk heyeti için bk. *BCA*; 30-18-1-2; 107-106-9; 22 Mart 1945; *BCA*; 30-18-1-2; 107-109-12; 4 Nisan 1945; A. Mehmet Kocaoğlu, "Birleşmiş Milletler Örgütünün Türk Dış Politikasına Etkileri", *Bilig*, C 6, (Yaz 1997), s. 26-49.

14 17 Aralık 1925'te imzalanan Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nın süresi bitmeden önce Sovyet Hükümeti, antlaşmanın yenilenmemesini istedi. Türkiye, Sovyetler Birliği'ne ne gibi önerileri olduğunu sorarak yeni bir anlaşma yapabileceklerini bildirdi. Sovyetler Birliği ise yeni bir antlaşma yapmadan önce bazı meselelerin çözülmesini talep etti. Bu meseleler, Türk-Sovyet doğu sınırında değişiklik; Boğazlar'da Sovyetlere üs verilmesi ve Montrö sözleşmesinin yeniden düzenlenmesiydi. Türkiye bu istekleri kabul etmedi. Bk. Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918-1994*, İmge Kitabevi, Ankara 2013, s. 252-253; Nasrullah Uzman, "II. Dünya Savaşı Sonrasında Sovyet Talepleri ve Türkiye'nin Tepkisi", *Gazi Akademik Bakış*, 11/22, (2018), s. 117-142; İsmail Efe, "NATO'ya Üyelik Sürecinde Türkiye-ABD İlişkileri ve Türk Kamuoyundaki Akisleri", *History Studies*, 11/2, (Nisan 2019), s. 603.

15 Hakan Uzun, "Montreux Boğazlar Sözleşmesi'nin Yankıları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S 61, (Güz 2017), s. 393-435.

16 *İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939-1946)*, T.C. Dışişleri Bakanlığı, Ankara 1973, s. 239-316; Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasal Tarihi 1914-1995*, C 1-2, Alkım Yayınevi, Ankara 2004, s. 415-416; Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918-1994*, s. 217.

17 İtalya'nın Yunanistan'daki başarısızlığından sonra Almanya, 6 Nisan 1941'de Yunanistan'ı işgal etti. Bk. Gerhard K. Weinberg, *A World At Arms A Global History Of World War II*, Cambridge University Press, New York 1995, s. 525; John S. Koliopoulos - Thanos M. Veremis, *Modern Greece A History since 1821*, Malaysia 2010, s. 111.

18 Alman işgali, sağ ve sol görüşlü örgütleri harekete geçirdi. Başta sol görüşlü Yunanistan Komünist Partisi (Komunistiko Komma tis Ellados/KKE) olmak üzere, sağ görüşlü Yunan Ulusal Demokratik Birliği (Ethnikos Dimokratikos Ellinikos Sindemos/EDES, 1941-1945), Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Hareketi (Ethniki kai Koinoniki Apeleferosi/EKKA, 1942-1944) ve Ulusal Kurtuluş Cephesi (Ethniko Apeleferotiko Metopo/EAM) gibi direniş

mücadelesine girerek İç Savaş'ın (1944-1949) başlamasına neden oldu¹⁹. Yunanistan'daki komünist çeteler, SSCB tarafından desteklenmekteydi. Yunanistan merkez hükümetinin yanında yer alan İngiltere ve ABD'nin amacı ise komünizmi yaymaya çalışan SSCB'ye karşı Yunanistan'ın yanında yer almaktı. Netice olarak Türkiye ve Yunanistan'ın bu dönemde ortak endişesi Sovyetler Birliği'di.

Bu çalışmada 1946-1954 yılları arasında Türkiye-Yunanistan ilişkilerine ait *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)* belgeleri incelenmiş ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Aynı zamanda Yunanistan'da yayınlanan *Trakya* (İskeçe / Batı Trakya) ve Türkiye'de yayınlanan *Cumhuriyet* gazetelerinin 1946-1954 yılları arasındaki Türkiye-Yunanistan ilişkilerine dair haberlerinden de istifade edilmiştir. Çalışmada II. Dünya Savaşı sonrası Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde ABD etkisi, sebep-sonuç çerçevesinde incelenmiştir.

1. Truman Doktrini ve Marshall Planı'nın Türkiye-Yunanistan İlişkilerine Etkisi

II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada ABD ve SSCB iki süper güç olarak ortaya çıktı. İki devlet arasındaki bu temassız ve silahlı çatışma, Soğuk Savaş (1947-1991) olarak adlandırıldı. Bu süreçte ABD, SSCB'nin komünizmi yaymasını engellemek için çeşitli girişimlerde bulundu. Bunlardan biri Truman Doktrini idi.²⁰ ABD Başkanı Harry S. Truman 12 Mart 1947'de Amerikan Kongresi'nden Türkiye ve Yunanistan'a 400 milyon dolarlık askerî yardım yapılması için yetki verilmesini istedi.²¹ Truman tarafından verilen proje, temsilciler meclisinde 107 muhalif oya karşılık 287 oyla kabul edildi. Bu paranın 300 milyon doları Yunanistan'a, 100 milyon doları Türkiye'ye verilecekti. Aynı zamanda bu yardımlardaki harcamalar ABD tarafından kontrol edilecekti. Söz konusu yardımların esas amacı SSCB'nin yaptığı komünizm propagandalarının

örgütleri ön plana çıktı. Bk. Gerhard K. Weinberg, *A World At Arms A Global History Of World War II*, s. 526-527; Pınar Selçuk Özgür, "Yunanistan İç Savaşı ve Dış Güçlerin Rolü", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S 57, (Güz 2015), s. 104; Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi*, İletişim Yayınları, çev. Dilek Şendil, İstanbul 1997, s. 153-155.

- 19 Yunan İç Savaşı, ilki 1944-1945 yılları arasında ikincisi ise 1946-1950 yılları arasında olmak üzere, iki aşamadan oluşmaktaydı. İç Savaş'ın ilk aşaması (Kanlı Aralık), Aralık 1944'te, Yunan Hükümeti'nin Yunan Halk Kurtuluş Ordusu (Ellinikos Laikos Apeleferotikos Stratos/ELAS)'ndan silahları teslim edip Atina'yı terk etmelerini istediği zaman yaşandı. Bk. Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi*, çev. Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul 1997, s. 166-167. İç Savaş'ın ikinci aşaması farklı sebeplerden ortaya çıktı. Yunanistan'ın kuzeyindeki komünist ülkelerin solcu çetelere yardım etmeleri olayları çıkaran sebepler arasındaydı. Detaylı bilgi için bk. Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, s. 430-450; John S. Koliopoulos – Thanos M. Veremis, *Modern Greece A History since 1821*, s. 127; Richard Clogg, *age.*, s. 174-175.
- 20 Fahir Armaoğlu, *age.*, s. 441. Türk basınındaki yankıları için bk. Eminaalp Malkoç, "Türk Basınında Truman Doktrini ve Türkiye'ye Amerikan Yardımları (1947-1950)", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S 9, (2006), s. 89-127.
- 21 "Amerikan Yardımı", *Cumhuriyet*, S 8106, 12 Mart 1947, s. 1-3; "Truman Acts to Save Nations From Red Rule; Asks 400 Million to Aid Greece and Turkey; Congress Fight Likely But Approval is Seen", *The New York Times*, March 13, (1947), s. 1; "Truman'ın Tarihi Nutku", *Cumhuriyet*, S 8107, s. 1-3; "Bütün Dünya Truman'ın Heyecan Uyandıran Nutku İle Meşgul Oluyor", *Cumhuriyet*, S 8108, s. 1-3; *BCA*; 30-10-0-0; 268-806-9; 14 Mart 1947; Fahir Armaoğlu, *age.*, s. 442; Arnold A. Offner, "Another Such Victory": President Truman, American Foreign Policy, and the Cold War", *Diplomatic History*, 23/2 (Spring 1999), s. 138.

önünü kesmekti.²² Amerika'nın Türkiye ve Yunanistan'a yardım meselesi gündeme geldiğinde birçok dedikodu ve çeşitli fikirler ortaya atıldı. Fakat neticede ABD, SSCB'ye karşı düşündüğü bu projesini gerçekleştirdi.²³

Türkiye ve Yunanistan'a yapılacak 400 milyonluk yardım tasarısı bir prensip çizmekteydi. Ancak bu durum ABD'yi yardıma ihtiyacı olan bütün milletler için bir dünya programı hazırlamak yolunda bundan sonrası için bir taahhüt altına sokmamaktaydı. Türkiye ve Yunanistan'ın konumu, savaş sonrasındaki siyasî anlaşmazlıkların ileri karakollarını oluşturmaktaydı.²⁴ Yani ABD ve SSCB mücadelesinde bu iki devlet sınır hattı olarak görülmekteydi. ABD'nin SSCB'ye karşı mücadelesinde Türkiye ve Yunanistan, jeostratejik konumlarından dolayı önemli noktalarda bulunmaktaydı.

Truman'ın da imzaladığı yardım kanunu, 23 Mayıs 1947'de yürürlüğe girdi.²⁵ Bu vesile ile T.C. Cumhurbaşkanı ve Yunan Kralı birer demeç verdi. İsmet İnönü demecinde, yapılan yardım için Türkiye'nin mutlu olduğunu ve yaşanan ekonomik sıkıntılar için kısmen de olsa rahatlatıcı olduğunu dile getirdi:

Sayın Başkan Truman'ın teklifi üzerine Birleşik Amerika'nın Türkiye ve Yunanistan'a yapacağı yardım bugün kanunluk kesbetmiş bulunuyor. Büyük Amerika Cumhuriyeti'nin memleketimiz ve milletimiz hakkında beslemekte olduğu yakın dostluk hislerinin yeni bir nişanesini teşkil eden bu mesud hadiseyi her Türk, beşeriyetin devamlı bir sulh devresine kavuşmak için geçirmekte bulunduğu intikal devresinde ileri bir adım gibi candan alkışlamaktadır.

İkinci Cihan Harbi esnasında ve harbin fiilen sona ermesinden sonra milletimizin ispat ettiği yüksek meziyet ve ideallerin dünya efkârı umumiyesi muvacehesinde takdir edildiğini belirten bu yardım, Türkiye'ye zaruri ve normal müdafaa malzemesinin bir kısmını temin suretiyle, harp neticesinde düşmüş bulunduğumuz iktisadi güçlüklerin kısmen telafisinde de ferahlatıcı bir amil olacaktır... Reis Truman'a, büyük Amerikan milletine Türk milletinin sarsılmaz dostluk hislerini iblağ ile bahtiyarım.²⁶

Yunan kralı da yardım projesinin Başkan Truman tarafından imzalanmasıyla ilgili olarak Amerikalılara radyodan hitap ederek yapılan yardımın Yunan kalkınmasına sağladığı katkının unutulmayacağını ifade etti:

Yunanistan, dünyanın öbür tarafındaki alicenab dostlarını ve onların memleketimizin kalkınmasına yaptıkları yardımı asla unutmayacaktır. Bu yardımın gerek Yunanistan'ın

22 "Muhtelif Haberler", *Trakya*, S 314, 12 Mayıs 1947, s. 1.

23 "Siyasi İcmal", *Trakya*, S 309, 7 Nisan 1947, s. 1.

24 "Ankara'da Bugünkü Resmi Görüşmeler", *Cumhuriyet*, S 8181, 26 Mayıs 1947, s. 1-3.

25 "Truman Yardım Kanununu İmza Etti", *Cumhuriyet*, S 8178, 23 Mayıs 1947, s. 1.

26 "İnönü'nün Amerikan Milletine Mesajı", *Cumhuriyet*, S 8179, 24 Mayıs 1947, s. 1.

iktisadi kalkınmasına, gerek dünya sulhuna yapacağı hayırlı tesirlerle, milletlerimize ve bütün insanlığa hizmet edeceğini ümit ediyoruz.²⁷

Bu demeçlerin ortak özelliği, milletlerarası ilişkilerde ileriye doğru atılan önemli bir adım olduğu yönündeydi.²⁸ Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler, ABD'nin bahsi geçen yardım kanunundan sonra olumlu yönde etkilendi.

Başkan Truman, yardım programının idaresini Dışişleri Bakanı Marshall'a verdi. Yardım hakkındaki kanunun Truman tarafından imzalanmasından 12 saat sonra, uygulanması için faaliyete geçildi. Hükümet makamlarının verdikleri bilgiye göre programın hemen uygulanması için Kalkınma İşleri Mali Korporasyonu'ndan 100 milyon dolar almak için müracaat edildi. Başkan Truman'ın Yardım Kanunu'nu imzaladığı gün, bu paraları idare ile mükellef Amerikan heyeti, Yunanistan'a hareket etti. Yardım programında birçok heyet görevlendirildi. Bu heyetler askerî, malî, sıhhi, ziraî ve sınaî konuları üzerinde çalıştı.²⁹

Diğer taraftan Ankara'da bulunan General Oliver'in başkanlığındaki Amerikan askerî heyeti, 25 Mayıs 1947'de Genelkurmay'da ilk toplantısını yaptı. Bu arada heyet, limanlar ve yollar üzerindeki ihtiyaçları gösteren raporlar çerçevesinde Nafia (Bayındırlık) Bakanlığı temsilcilerinden de bilgi aldı. Türkiye ve Yunanistan'a yardım programının işlemeye başlayabilmesi için Yeniden Yapılanma Finans Kurumu, 100 milyon dolar avans verdi. Bu aşamadan sonra yardım programının idarî konularından bahseden ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Dean Acheson, bu programın tatbikinden Dışişleri Bakanı ile Başkan tarafından biri Türkiye, diğeri de Yunanistan için tayin edileceğini ve sivil iki heyet başkanının sorumlu olacağını açıkladı. Bunların dışında 40 sivil, bir o kadar da askerden oluşan Türkiye ile Yunanistan'a gönderilen heyetler arasında irtibat için özel bir koordinasyon memuru tayin edildi.³⁰

Associated Press diplomatik yazarı Dewitt Mackenzie'nin verdiği bilgiye göre Başkan Truman, Türk-Yunan yardım tasarısını imzalayıp kanun haline getirmesiyle birlikte, Türk ordusunu muhtemel herhangi bir komünist tecavüzüne karşı koyacak şekilde teçhiz için Türklere yardım edecek bir Amerikan askerî heyetini Ankara'ya gönderdi. Böylece "Kızıl Sel" tehdidinde olan devletlere yardım konusundaki Amerika'nın yeni dış siyaseti vakit kaybetmeden uygulanmaya başlandı. Bu arada, Yunanistan'a giden diğer Amerikan askerî heyetinin ilk grubu da yola çıktı. Fakat asıl ilgi 3.000 seneden beri dünyanın en önemli askerî mevkilerinden biri olan Boğazlar ve Türkiye üzerinde toplandı. Stratejik bakımdan Boğazların güvenliği Amerikan siyasetinin başarısı için önemliydi. Yunanistan da önemli olmakla beraber, Çanakkale Boğazı'nın ayrı bir önemi bulunmaktaydı. Karadeniz ve Ege Denizi arasındaki bu dar geçidin suları, kontrolü için savaşan orduların kanı ile boyanmıştı. Mackenzie yazısının devamında I. Dünya Savaşı'nda Türklerin Çanakkale savunmasını anlatmakta ve müttefik deniz hücumunun fiyasko ile sonuçlandığını ve

27 "İnönü'nün Amerikan Milletine Mesajı", *Cumhuriyet*, S 8179, 24 Mayıs 1947, s. 1-3.

28 Nadir Nadi, "İnönü'nün Amerikan Milletine Mesajı", *Cumhuriyet*, S 8179, 24 Mayıs 1947, s. 1.

29 Aqm., s. 3.

30 "Amerikan Askerî Heyeti İle İlk Toplantı Yapıldı", *Cumhuriyet*, S 8180, 25 Mayıs 1947, s. 1-3.

kanlı muharebelerden sonra bu cepheyi terk etmek zorunda kaldıklarını vurgulayıp II. Dünya Savaşı'nda da Çanakkale Boğazı'nı zorlamaya yanaşmadığını belirtti. Amerika, Türklerin askerî bakımdan büsbütün kuvvetlenmelerine yardım etmekteydi. Türkler dünyanın en iyi ve en sert askerleriydi. Fakat en üstün askerin bile talime ve teçhizata ihtiyacı vardı ve Amerika onlara bunun temini için çalışmaktaydı. Mackenzie, aynı zamanda Washington'un yeni dış siyasetinin amacının Türkiye'yi kuvvetlendirmek ve böylece bir taarruz davetini ortadan kaldırmak olduğunu da ifade etti.³¹

Savaş malzemesi idarecilerinden Jess Larson'un bildirdiğine göre Türkiye ile Yunanistan'a yardım sağlayan kanun gereğince bu iki devlete Amerika'nın yabancı devletlerde bulunan fazla malzemesi üzerinde bir rüşhan verildi. Yunanistan'a tahsis edilen fazla malzemenin bir kısmı tıbbî malzeme yolların imarı için teçhizat, elbise ve çok miktarda askerî ayakkabıdan oluşmaktaydı.³²

Öte yandan Yunan Hükümeti Dışişleri Bakanı Constantine Çaldaris haftalık Yunan dergisi *Anexartisia* (*Ανεξαρτησία*)'da yayınlanan bir makalede Türkiye ve Yunanistan'a yapılan Amerikan yardımının Türk ve Yunan siyasetlerine bir müdahale olmayıp bir teminat teşkil ettiğini belirtmekteydi.

Türkiye ve Yunanistan'a yapılan Amerikan yardımıyla Türk ve Yunan millî iradelerini tazyika maruz bırakıp tahrip etmek isteyen dış arzular bertaraf edilerek bu sayede dünya sulhu da, her iki milleti taarruz ve diğer her türlü teşebbüslere karşı koruyarak, teminat altına alınmıştır" diyen Çaldaris: "Başkan Truman, yalnız kendi memleketinin değil fakat dünya çapında büyük bir liderdir. Gerek eski tarihte ve gerek bundan böyle dünyada insanlık var oldukça, ismi anılacaktır. Truman siyaseti filhakika şu dakikaya kadar yalnız iki millete doğrudan doğruya şamil olmuşsa da, bu siyasetin neticeleri bütün dünyaya şamil bir mahiyet almış ve dünya hadiseleri bu siyasetin tesiri altında kalmıştır" şeklinde ifadeler kullanmıştır.³³

Marshall Planı'nın uygulamaya geçmesi için 14 devlet³⁴ bu konuda teker teker Amerika ile anlaşmaları imzaladılar. Bu arada Türkiye de anlaşmayı imzaladı ve Büyük Millet Meclisi tarafından tasdik edildi.³⁵ İlk üç ay zarfında Türkiye'ye 10 milyon dolar verilecek ve bunun 7 milyonu Amerika'dan modern ziraat makineleri satın almaya tahsis edilecekti. Öte yandan Türkiye ve Yunanistan arasında yapılan bir anlaşmaya göre çetelerin Makedonya yollarında tehlike oluşturduğu sürece Batı Trakya ahalisinin iâşesi Türkiye yolu ile temin edilecekti. Böylece yiyecek yüklü ilk vapurlar Amerika'dan İstanbul'a ulaşıp oradan da trenle Dedeağaç'a gönderildi. Bu yiyecekler 30 Türk vagonuna yüklenip İlaş Bakanlığının nezaretinde Dedeağaç'a ulaştırıldı.³⁶

31 "Boğazların Emniyeti", *Cumhuriyet*, S 8195, 8 Haziran 1947, s. 1-3.

32 "Amerikan Yardımı", *Cumhuriyet*, S 8196, 9 Haziran 1947, s. 1-3.

33 Agm., s. 1-3.

34 Avusturya, Batı Almanya, Belçika, Birleşik Krallık, Danimarka, Fransa, Hollanda, İzlanda, İrlanda, İtalya, İsveç, Norveç, Türkiye ve Yunanistan.

35 ABD tarafından Türkiye'ye yapılacak yardımın şeklini tespit için anlaşmayı Türkiye adına imzalamak için Dışişleri Bakanı Hasan Saka'ya yetki verildi. Bk. *BCA*; 30-18-1-2; 114-47-14; 76-692; 8 Temmuz 1947.

36 "Siyasi Olaylar", *Trakya*, S 368, 12 Temmuz 1948, s. 1.

Başkan Truman çeşitli devletlere verilmeye başlanan askerî yardımın devam etmesi için kongreden bir milyar 225 milyon dolar yeni kredi istedi. Bu paranın 120 milyon doları Türkiye ve Yunanistan'a verilecekti.³⁷ Kore Savaşı'nın başlamasıyla ABD'nin savunma harcamaları arttı ve Avrupa'ya giden yardım azaldı. Nihayetinde Kore Savaşı'nın bittiği 1953 yılında Marshall Planı da resmen sona erdi.³⁸

2. ABD Yardımlarının Türkiye ve Yunanistan Arasındaki İkili Antlaşmalara Yansıması

II. Dünya Savaşı dolayısıyla Türkiye ve Yunanistan arasında ticaret aksadı. Yukarıda da bahsedildiği gibi savaş zamanı Yunanistan'ın işgale uğramasıyla birlikte ekonominin kötü olması bir yana Yunanistan'da açlık ve kıtlık baş gösterdi. Savaş sonrasında ticarî ilişkilerin tekrar başlaması ve geliştirilmesi için Türkiye ile Yunanistan arasında 1 Haziran 1945 tarihinde Ticaret ve Tediye Anlaşması yapıldı³⁹ ve 20 Haziran 1945 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu anlaşma öncelikle altı aylığına imzalandı (20 Haziran 1945-20 Aralık 1945). Daha sonrasında ise üçer ve altışar ay uzatmalarla 20 Eylül 1947'ye kadar devam etti.⁴⁰

Türk-Yunan ilişkilerinde ABD yardımlarıyla beraber ikili ticarî ve kültürel antlaşmalarda da iyileşmeler yaşandı. Örneğin Türk-Yunan Birliği'nin, Haziran 1947'de İstanbul'da bulunan Yunan Delegesi M. Nicolas, kendisiyle görüşen gazetecilere, çalışmalarını hakkında bilgi verdi. M. Nicolas Türk-Yunan dostluğunu överek bu dostluğun gerekliliğini vurguladı. Bununla birlikte çalışmalarının daha çok iktisadî ve sınaî sahasında olduğunu söyledi. Nicolas konuşmasının devamında II. Dünya Savaşı yıllarında zorunluluktan azalan ticarî ilişkilerin tekrar canlanması gerektiğini belirtti. Aynı zamanda Türk-Yunan Birliği, Türk ve Yunan tüccarlarının işine yarayacak ortak bir yıllık hazırladı. Böylelikle tüccarlar birbirlerini daha iyi tanıyacaktı. M. Nicolas, Türkiye ve Yunanistan arasındaki sıkı dostluğun biraz daha kuvvetlenmesi için iki taraf gençliğinin temasa geçmesi, karşılıklı seyahatler düzenlenmesi, cemiyetler kurulması taraftarı olduğunu söyledi ve Türk-Yunan Birliği'nin bu konuda her türlü yardımı göstereceğini vadetti.⁴¹

12 Temmuz 1947'de Paris'te Türkiye ve Yunanistan'ın da temsilcilerinin bulunduğu Avusturya, Danimarka, İzlanda, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İsveç, İsviçre, İngiltere ve Fransa temsilcileri Avrupa'nın ihtiyaçlarını belirlemek ve karşılamak amacıyla Avrupa

37 "Siyasi Olaylar", *Trakya*, S 435, 6 Haziran 1950, s. 1.

38 Erhan Çağrı, "Ortaya Çıkışı ve Uygulanışıyla Marshall Planı", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 51/1, (1996), s. 286.

39 "Yunanistanla Ticaretimiz", *Cumhuriyet*, S 7467, 2 Haziran 1945, s. 1-3.

40 1 Haziran 1945 tarihli Ticaret ve Tediye Anlaşması'nın uzatma süreleri ve tarihleri için bk. *BCA*; 30-18-1-2; 109-80-13; 14 Ocak 1946, s. 1; *BCA*; 30-18-1-2; 110-14-2; 14 Şubat 1946; *BCA*; 30-18-1-2; 110-21-4; 20 Mart 1946; *BCA*; 30-18-1-2, 111-61-10; 19 Eylül 1946; *BCA*; 30-10-0-0; 163-141-15; 14 Ekim 1946; *BCA*; 30-18-1-2; 112-68-1; 23 Ekim 1946; *BCA*; 30-18-1-2, 112-67-18; 23 Ekim 1946; *BCA*; 30-10-0-0; 163-142-2; 24 Aralık 1946; *BCA*; 30-18-1-2; 112-85-12; 1 Ocak 1947; *BCA*; 30-18-1-2; 115-79-7; 17 Aralık 1947.

41 "Türk-Yunan Ticareti", *Cumhuriyet*, S 8201, 14 Haziran 1947, s. 2.

Ekonomik İşbirliği Konferansı örgütünü kurdular.⁴² Bu konferansın kurulmasıyla birlikte Türkiye ve Yunanistan arasında ticarî anlaşmalarda gelişmeler yaşandı.

16 Ekim 1948 tarihli Ödeme ve Takas Anlaşması

ABD tarafından yapılan yardımların dağıtımını kolaylaştırmak ve Avrupa devletleri arasında ticarî ödemeleri serbestleştirmek ve geliştirmek amaçlanmaktaydı.⁴³ Bu sebepten dolayı ABD'nin Dış Yardım Kanunu'nu çıkarması üzerine Marshall Planı'na dahil olan 16 Avrupa ülkesi, Nisan 1948'de Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilatı'nı kurdu.⁴⁴ Kurulan teşkilatlanmada Avrupa devletleri arasındaki ödeme usullerine göre Türkiye ve Yunanistan arasında aynı sene anlaşma imzalandı.

Paris'te düzenlenen Avrupa devletleri arasında "Ödeme ve Takas Anlaşması" hükümleri gereğince Yunanistan'a Türkiye'nin tanıdığı 13 milyon dolarlık tiraj hakkındaki meseleleri de kapsayan bir Ödeme Anlaşması konusu Ankara'da Yunan heyetiyle müzakere edildi.⁴⁵

2 Nisan 1949'da "Türkiye ve Yunanistan Arasında Ödeme Anlaşması", 21 Temmuz'da ise "Türkiye-Yunanistan Arasında Ticaret Anlaşması" imzalandı.⁴⁶ Bu anlaşmada ticarî ödemeler 2 Nisan 1949 Ödeme Anlaşmasına göre düzenlendi. Daha sonrasında bu anlaşmaya eklemeler yapılarak devam edildi.⁴⁷ Bu dönem içerisinde iki devlet, ticaret anlaşmalarıyla ikili ilişkileri canlandırmaya çalıştı.

Türk-Yunan Kültür Antlaşması (Nisan 1951)

Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler sadece ticarî değil aynı zamanda kültürel açıdan da geliştirilmeye çalışıldı. Türkiye ile Yunanistan dostane bir işbirliği ve mübadele yoluyla fikir, güzel sanatlar ve ilim alanlarında kendi aralarında mümkün merteye tam bir mutabakat elde etmek istemekteydi. Aynı zamanda devletlerinin sosyal hayatının ve müesseselerinin karşılıklı olarak anlaşılmasını temin etmek amacıyla 20 Nisan 1951'de Ankara'da bir anlaşma imzalandı. Antlaşmada şu hususlar yer aldı:

42 "Konferans Bugün Toplanıyor", *Cumhuriyet*, S 8229, 12 Temmuz 1947, s. 1-3; "Paris Konferansı Dün İyi Bir Hava İçinde Açıldı", *Cumhuriyet*, S 8230, 13 Temmuz 1947, s. 1-3; "Paris Konferansında Türk Teklifi Kabul Edildi", *Cumhuriyet*, S 8231; 14 Temmuz 1947, s. 1-3; Erhan Çağrı, "Ortaya Çıkışı ve Uygulanışıyla Marshall Planı", s. 280.

43 Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, "İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD)", http://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati-_oecd_.tr.mfa#:~:text=%C3%96rg%C3%BCt%C2%20%C4%B0kinci%20D%C3%BCnya%20Sava%C5%9F%C4%B1%20sonras%C4%B1nda,%C3%BClkeleri%20aras%C4%B1ndaki%20ticari%20%C3%B6demeleri%20serbestle%C5%9Ftirerek [Erişim Tarihi: 6.10.2020].

44 Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*, s. 444.

45 *BCA*; 30-18-1-2; 119-29-7; 1 Nisan 1949; *BCA*; 30-18-1-2; 119-34-13; 27 Nisan 1949.

46 Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Türkiye ile Yunanistan Arasında İmzalanan Ticaret Anlaşmasıyla Eklerinin Onanması Hakkında Kanun", https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc032/kanuntbmmc032/kanuntbmmc03205470.pdf [Erişim Tarihi: 20.08.2020].

47 7 Kasım 1953 tarihli Türkiye-Yunanistan ticaret ve ödeme anlaşması metni için bk. *BCA*; 30-10-0-0; 219-478-14; 18 Aralık 1953.

- Başta üniversiteler olmak üzere diğer öğretim müesseselerinde dil, edebiyat ve tarih gibi konularda kürsüler, dersler ve konferanslar verilmesi,
- Kültür enstitüleri kurulması,
- Üniversite personeli, profesörler, öğrenciler, ilmi araştırma yapanlar ve teknisyenler diğer meslek ve faaliyetlerinin mübadelesi için teşvik edilmesi,
- Üniversite ve ilmi enstitülerinin kayıt ücretleri en az ücreti alan devlete göre ayarlanması,
- Öğrencilerin ve üniversite mezunlarının araştırma ve tetkiklerde bulunmak için kendi memleketlerinde bir süre kalabilmeleri için burs sağlanması,
- Fikrî, ilmi, medeni ve sosyal faaliyetler alanında karşılıklı yardım amacıyla kendi ilim cemiyetleri arasında işbirliğinin teşvik edilmesi,
- Kendi ülkesi üzerinde diğer tarafın vatandaşları veya bir vatandaşlar grubu tarafından yapılan ilmi ve kültürel araştırmaları, diğer tarafın talebi üzerine mümkün olduğu kadar kolaylaştırmak,
- Her devlette diğerinin kültürünün daha iyi tanınmasını sağlamak için
  - o Kitaplar, süreli yayınlar ve diğer neşriyat,
  - o Konferanslar ve konserler,
  - o Sanat sergileri ve kültürel mahiyette diğer sergiler,
  - o Tiyatro temsilleri,
  - o Radyo, filmler, plaklar vb. vasıtaların karşılıklı yardımda bulunmak,
- Okul kitaplarında her iki devlet hakkında yanlışlıkların olmamasına itina etmek,
- İki devletin dâhil oldukları coğrafi bölgeyi ilgilendiren kültürel ve ilmi meseleler için toplantı ve konferansların düzenlenmesi gibi iki devletin kültürel ve sosyal anlamda birbirlerine daha çok yakınlaştırmak için maddeler mevcuttur.⁴⁸

Yukarıdaki maddelerden anlaşıldığı gibi Türkiye ve Yunanistan arasında geniş kapsamlı bir anlaşma imzalanarak iki devlet arasında kültürel alışveriş sağlanmak istendi. Öncelikle akademik anlamda işbirliği arttırılmaya çalışıldı. Ancak daha sonraki yıllarda bozulan ilişkilerle beraber aksamalar yaşandı.

---

48 “Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığı Arasında Kültür Anlaşması”, *T.C. Resmi Gazete*, S 8112, 17 Mayıs 1952, s. 3618-3619.

3. Türkiye ve Yunanistan'ın Güvenlik Arayışında Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne Girme Süreçleri

SSCB'nin yayılmacı politikasına karşı Batı ülkeleri ve ABD, Atlantik bölgesinde güvenlik oluşturmaya çalıştılar. Bunun sonucunda Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü [North Atlantic Treaty Organization (NATO)]⁴⁹ 4 Nisan 1949'da kuruldu. Kuzey Atlantik bölgesi ülkelerini kapsadığı için Türkiye ve Yunanistan NATO'ya alınmadı ve paktın dışında kaldı.⁵⁰ Türkiye'nin 11 Mayıs 1950'de NATO'ya yaptığı ilk başvuru kabul edilmedi.⁵¹ Ancak Türkiye ve Yunanistan üyelik için müracaatlarına devam etti.

Türkiye ve Yunanistan'ın Kore Savaşı'na Katılması

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya girmek için yaptıkları müracaatlar reddedilince, NATO'ya girme ümidiyle Kore Savaşı'na asker gönderme kararı aldılar.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin teklifiyle Kore'nin 38. paralelinin kuzeyi SSCB, güneyi ABD tarafından Ağustos-Eylül 1945'te işgal edildi. Mayıs 1948'de Güney Kore'de seçimler yapıldı. Kore Cumhuriyeti kuruldu. Kuzey Kore'de ise Temmuz 1948'de seçimler yapılarak Kore Halk Cumhuriyeti ilan edildi. ABD ve SSCB işgallere son vererek bölgede nüfuzlarını korudular. 25 Haziran 1950'de Kuzey Kore'nin 38. paralel boyunca saldırıya geçmesiyle Kore Savaşı başladı.⁵²

ABD'nin isteği ile Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), Kuzey Kore'nin barışı bozduğuna karar verdi.⁵³ Kore Savaşı'na İngiltere, Fransa, Kanada, Türkiye, Yunanistan ve Avustralya katıldı.⁵⁴ Türkiye ve Yunanistan'a yapılan ABD yardımları karşılığı ve NATO'ya girme ümidiyle iki ülke de Kore'ye asker gönderdi. Türkiye'den Kore'ye 4.500 kişilik Türk tümeni gönderildi. Kore'ye giden Türk askeri ateş hattına girerek savaşa katıldı.⁵⁵ Yine 5 Kasım 1950'de Yunan askerleri Kore'ye Amerikan vapuru ile hareket etti.⁵⁶ Savaşın bitmek üzere olduğunu göz

49 *Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü/North Atlantic Treaty Organization (NATO)*: II. Dünya Savaşı sonrasında Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri, 1945-1949 yılları arasında SSCB'nin yayılmacı politikalarını endişeyle izledi. Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve İngiltere ortak bir savunma kurmak için bir antlaşma imzaladılar. İmzacı ülkeler ABD ve Kanada ile müzakerelere başladı. Sürece Danimarka, İzlanda, İtalya, Norveç ve Portekiz de davet edildi. Sonuç olarak NATO tarafından hazırlanan Kuzey Atlantik Antlaşması, 12 ülke tarafından Nisan 1949'da imzalandı. Ayrıntılı bilgi için bk. North Atlantic Treaty Organization (NATO) <https://www.nato.int/> [Erişim Tarihi: 20.03.2019]; T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü-NATO", <http://www.mfa.gov.tr/nato-tarihce.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 20.03.2019].

50 "Siyasi Olaylar", *Trakya*, S 396, 11 Nisan 1949, s. 1.

51 Bülent Akkaya, "Türkiye'nin NATO Üyeliği ve Kore Savaşı", *Akademik Bakış Dergisi*, S 28, (Ocak-Şubat 2012), s. 12.

52 "Kore'de Harb Devam Ediyor", *Akşam*, No. 11390, 26 Haziran 1950, s. 1-2; Ahmet Emin Yalman, "Kore Savaşı'nın Türk Kamuoyuna Yansıması", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S 37-38, (Mayıs-Kasım 2005), s. 232.

53 Gökhan Durak, "Türk ve Dünya Basınında Kore Savaşı ve Türkiye", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/36, (Şubat 2015), s. 326.

54 William Stueck, "The Korean War as International History", *Diplomatic History*, 10/4, (1986), s. 291-292.

55 "Siyasi Olaylar", *Trakya*, S 451, 25 Ekim 1950, s. 1; "Kore'deki Birliğimiz Cepheye Hareket Etti", *Cumhuriyet*, S 9435, 11 Kasım 1950, s. 1; "Kore'deki Birliğimiz 38inci Arz Dairesini Dün Aştı", *Cumhuriyet*, S 9436, 12 Kasım 1950, s. 1-3.

56 "Siyasi Olaylar", *Trakya*, S 451, 25 Ekim 1950, s. 1. "Siyasi Olaylar", *Trakya*, S 452, 30 Ekim 1950, s. 1.

önüne alan Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterliği, Yunanistan'dan Kore'ye gidecek olan kuvvetin bir tugay olmayıp bin kişilik taburun yeterli olacağını açıkladı.⁵⁷

Aralık 1950'ye gelindiği zaman Kore Savaşı'nda toplam zayıt 35 bin kadardı. Birçok muharebeye katılan Türk tugayının zayıtı ise ölü, yaralı ve kayıp olarak bin kişi kadar tespit edildi. Savaş devam ederken Türkiye ve Yunanistan arasında ikili istişareler yapıldı. Örneğin Korgeneral Kitrilakis'in başkanlığında bir kurmay heyeti, Ankara'da iki devletin savunması ile ilgili teknik işleri görüştü. Bu toplantılarda sadece teknik meseleler değil aynı zamanda Güney Avrupa güvenliği meselesi üzerinde de konuşuldu. Müzakereler harp öncesinden mevcut bazı anlaşmalar gereğince yapıldığı gibi askerî teknik görüşmelere Türkiye ve Yunanistan'ın da katılımı hakkında vaki olan davet bunların başlıca sebebiydi.⁵⁸ Türkiye ve Yunanistan'ın Kore Savaşı'na asker göndermesiyle Mayıs 1951'de ABD, bu iki devletin NATO'ya kabul edilmelerini müttefiklerinden talep etti.⁵⁹ Nihayetinde Türkiye ve Yunanistan NATO'ya 1952'de katıldı. Türkiye ve Yunanistan, NATO'ya girdikten sonra uluslararası olayları bu teşkilat açısından değerlendirmeye başladı.⁶⁰

4. Türkiye ve Yunanistan Arasında Resmî Ziyaretler ve Dostluk Mesajları

II. Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB tehdidi dolayısıyla Türkiye ve Yunanistan arasında zorunlu bir yakınlaşma başladı. Bu dönemde (1946-1954) iki devlet arasında resmî ziyaretler yapıp dostluk mesajları verildi. Örneğin 27 Ocak 1947'de Yunan Başbakanı M. Dimitros Maksimos, parlamentoda hükümetin siyaseti hakkında beyanatta bulundu ve dış siyasetin tarih ve coğrafya tarafından tayin edilmiş olduğunu söyleyerek sözlerine şöyle devam etti:

Milletimiz, gerek bütün Balkan komşularıyla gerek Doğu Akdeniz devletleriyle dost olmak arzusundadır. Türkiye ile olan dostluk bağlarımızın, geçmişte olduğu gibi gelecekte de sağlam ve kalbi kalacağından eminim. Bu bağlar muhakkak ki Balkanlardaki sükûnun sağlamlığı için munzam bir temel teşkil edecektir.⁶¹

Aynı yıl Şubat ayında Yunan Kralı II. Georgios, Atina'da Anadolu Ajansı özel muhabiri Şerif Arzık'ı Yunan Sarayı'nın kütüphanesinde kabul ederek röportaj verdi.⁶² Yunan Kralı, Türk ve Yunan milletlerinden bahsettikten sonra Türk milletine ve T.C. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye

57 "Kore Meselesi ve Birleşmiş Milletler", *Trakya*, S 453, 6 Kasım 1950, s. 1; Dimitrios Smokovitis, "Greece's Contribution To The Korean War (1950-1955)", *Advances in Military Sociology: Essays in Honor of Charles C. Moskos (Contributions to Conflict Management, Peace Economics and Development*, C 12, Part 1, Emerald Group Publish Limited, Bingley 2009, s. 225-232.

58 "Siyasi Olaylar", *Trakya*, S 456, 11 Aralık 1950, s. 1.

59 "North Atlantic Treaty Organization", *International Organization*, 5/3, (1951), s. 630; Nur Bilge-Criss, "Türkiye-NATO İttifakının Tarihsel Boyutu", *Uluslararası İlişkiler/International Relations*, 9/34, (2012), s. 15.

60 Mehmet Gönlübol vd., *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006, s. 223-236, 311.

61 "Türk-Yunan Dostluğu", *Cumhuriyet*, S 8063, 28 Ocak 1947, s. 1-3.

62 "Majeste Yunan Kralının Türk Basınına Demeci", *Cumhuriyet*, S 8081, 15 Şubat 1947, s. 1-3.

olan muhabbetlerini özellikle vurguladı. Türkiye için refah temennisinde bulunan Kral, Türk-Yunan ilişkilerini değerlendirdi:

Bugün barışa kavuşmayı araştıran bütün dünya için Yunanistan ve Türkiye, kendilerini birbirine bağlayan sıkı dostlukla, komşu memleketler arasında karşılıklı hakiki bir iyi niyetin bu sahada neler başarabileceğinin mesut bir misalini teşkil etmektedir. İki memleket arasında kardeşçe yeni iyi komşuluk münasebetleri devresinin açıldığı hemen hemen yirmi seneden beri dünyada pek çok şey değişti. Fakat sağlam Yunan-Türk dostluğunu hiçbir şey sarsamadı. İstikbalde de muhakkak bu böyle olacaktır. Çünkü bu dostluk, bariz birçok delilde görüldüğü üzere, milletimizin halk yığınlarına da nüfuz etmiştir. Hepimizin müşterek iyiliği ve bir arada iyi bir ahenk içinde yaşamak üzere Tanrının bize ihsan ettiği bu dünya köşesinin refahı bakımından, bu gibi iyi münasebetlerin Balkan memleketleri arasında hüküm sürmesini gönül ne kadar arzu ederdi.⁶³

Yunan Kralı'nın Türk-Yunan dostluğuna dair bu demeci Türkiye basınında yer aldığı gibi Batı Trakya'da çıkan *Trakya* gazetesinde de yer aldı. Yunan Kralı'nın verdiği demecin iki ülkede de çok iyi yankılar uyandırdığı belirtildi.⁶⁴

Savaş sonrası dönemde SSCB tehdidi iki ülke tarafından sürekli olarak dile getirildi. Demokrat Parti (DP) Başkanı Celal Bayar Bakırköy'de yaptığı konuşmada, Türkiye'nin Yunanistan'a benzemesine imkân olmadığını, Türk milletinin akliseliminin buna müsaade etmeyeceğini ifade ederek "... inanılmayacak, olmayacak bir şey varsa o da bizim memlekette Bolşevizmin yerleşmesidir. Bolşevik prensiplerinin çok iyi memleketi mesut edeceğine asla inanmıyoruz!"⁶⁵ demiştir. Bu açıklamasının ardından Ankara'daki Yunan Büyükelçiliği maslahatgüzarı M. Kontumas, Celal Bayar'a hitaben bir açık mektup yazıp Cumhuriyet gazetesine iletti:

Bay Celal Bayar

Ankara 13 Mart 1947

Evvla, size hitap eden bu açık mektupla, Türk politika dünyasının muhterem bir mümessili olarak telakki ettiğim şahsınızla, bir polemige girişmek maksadını gütmediğimi belirtmek isterim.

12 Mart tarihli Cumhuriyet gazetesinde şöyle bir cümleye rastladım: "Celal Bayar, Türkiye'nin Yunanistan'a benzemesine imkân olmadığını, Türk milletinin akliseliminin buna müsaade etmeyeceğini ilave etmiştir."

Ben, bu cümlede size atfedilen şeyi söylemek istemeyeceğinizden eminim. Türkiye'nin herhangi bir devlete benzemeye ihtiyacı yoktur. Fakat kendi tarih çerçevesi dışında bir model verebilecek durumdadır. Zira sahte tevazuu bir yana bırakalım, bugün bile memleketimin vereceği misal, öğretici bir misal olacaktır. Harp içinde çektiği ıstıraplara

63 Agm., s. 1-3.

64 "Majeste Kral Hazretleri", *Trakya*, S 303, 24 Şubat 1947, s. 2.

65 "D.P. İktisadi Buhranı Önleyecek Plan Hazırladı", *Cumhuriyet*, No. 8106, 12 Mart 1947, s. 1.

rağmen ve işgal yılları neticesinde son derece zayıf kaldığı halde, Yunan milleti, büyük ekseriyetle, memleketin kuruluşundan beri istiklalini ve siyasî hürriyetlerini muhafaza için, takdire şayan bir azimle savaşımaktadır. Bu istiklal ve hürriyetler, hiç kimsenin yabancı totemlere feda etmemizi görmeyi arzulamadığı, Elladın edebi ilâhlarıdır. Şükür Allah, Türkiye böyle bir tecavüze kalmamıştır. Fakat bir gün, bizim karşılaştığımız hallerle karşılaşmak mecburiyetinde kalırsa, halkının vatanseverliği ve akliselimi sayesinde, hiç olmazsa memleketimin takındığı tavır kadar azimli bir tavır takınacağından eminim.

Derin saygılarımın kabulünü rica ederim, Sayın Başkan.⁶⁶

Yunan Büyükelçiliği maslahatgüzarı mektubunda II. Dünya Savaşı yılları ve sonrasında İç Savaş'tan dolayı Yunan halkının azimle savaştığını, Türkiye'nin ise böyle bir durumla karşı karşıya kalmadığını belirtirken serzenişte bulunmaktaydı. Ancak bu açıklamayı yaparken bile bu dönemde yumuşak bir üslup kullanması dikkat çekiciydi.

Bu dönem içerisinde sadece siyasiler değil aynı zamanda ruhanî liderlerin de iyi dilek konuşmaları görülmekteydi. Mesela Mart 1947'de İskenderiye Rumlarının, İstiklal Yortusu⁶⁷ kutlamaları sırasında İskenderiye Patriği Hristoforos, duadan sonra yaptığı konuşmada Yunanistan ile Türkiye arasındaki münasebetin daha da sıkılaştırılması lehine ifadeler kullanıp “Yunanlılar ve Türkler sulh içinde yaşayabilirler ve yaşamaya mecburdurlar” demişti. Sözlerine “onları birbirine bağlayan bağlar daha sıkılaştırılmalıdır” şeklinde devam etti. Patrik orta zamanlardan beri iki milletin ortak hayatından bahsetmiş ve her iki devletin de geçimsizlik yüzünden çok zarar gördüğünü belirtmişti. Bununla birlikte Patrik, bir gün Yunanlılığı Küçük Asya'daki eski yuvalarına barışçıl yollarla dönebilmesi temennisinde bulundu.⁶⁸ Öte yandan barış mesajları verilirken bile Yunanistan'a giden Rumların Anadolu'ya özlem duyduğunu ve bir gün geri dönme ihtimali düşüncesinin olduğunu da görmekteyiz.

Bu gelişmeler yaşanırken Yunan Kralı II. Georgios, Nisan 1947'de vefat etti.⁶⁹ Yunan kralının vefatı dolayısıyla Ankara'da bayraklar, matem alameti olarak yarıya indirildi.⁷⁰ Aynı zamanda T.C. Cumhurbaşkanı ve T.C. Hükümeti'ni temsil etmek üzere I. Ordu Müfettişi Nuri Yamut ile Deniz Kurmay Başkanı ve Tümamiral Necati Özdeniz Atina'da cenaze törenine katıldı.⁷¹

Bu dönem içerisinde Türkiye ile Yunanistan arasında siyasî, iktisadî, ticarî, sosyal, kültürel ve diğer alanlarda mevcut dostluğu ve işbirliğini geliştirmek amacıyla çeşitli cemiyet ve kurumlar

66 “Yunan Maslahatgüzarının Celal Bayar'a Açık Mektubu”, *Cumhuriyet*, S 8109, 15 Mart 1947, s. 1-3.

67 *Trakya* gazetesinin “İstiklal Yortusu” olarak verdiği tarih muhtemelen “25 Mart”ta Ortodokslar tarafından kutlanan “Müjde” bayramıdır. Ancak “25 Mart” tarihinin başka bir özelliği de Yunanistan'ın bağımsız olduğu gün olmasıydı. “25 Mart” ulusal bayram olarak Yunanistan'da kutlandığı gibi Anadolu Rumları arasında da kutlanmaktaydı (Tuğba Eray Biber, *Karadeniz Rumları ve Yunanistan*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2016, s. 142-143). Dolayısıyla *Trakya* gazetesi de bu iki kutlamayı birleştirip “İstiklal Yortusu” olarak vermiş olmalıdır.

68 “İç ve Dış Haberler”, *Trakya*, S 308, 31 Mart 1947, s. 1.

69 “Yunan Kralı George Düin Ansızın Vefat Etti”, *Cumhuriyet*, S 8127, 2 Nisan 1947, s. 1.

70 “Sovyet Rusya Atina'daki Elçisini Geri Çağırıldı”, *Cumhuriyet*, S 8128, 3 Nisan 1947, s. 3.

71 *BCA*; 30-18-1-2; 113-28-13; 26 Nisan 1947; *BCA*; 30-18-1-2; 114-51-3; 24 Temmuz 1947.

kuruldu. Bunlar Türk-Yunan Birliği, Türk-Yunan Ticaret Ofisi, Pire Türk-Yunan Birliği, Türk-Yunan Gençler Birliği ve Türk-Yunan Dostluk Kongresiydi.⁷² Adı geçen kurumlar daha iyi çalışabilmek için birleştirildi. Bu suretle doğan Türk-Yunan İşbirliği Merkez Komisyonu, Yunanistan Başbakan Yardımcısı M. Sofoklis Venizelos'un başkanlığında kuruldu.⁷³ M. S. Venizelos ve idare kurulu üyeleri, Türkiye Büyükelçisi Ünaydın'ı ziyaret ettiler, büyükelçi de yeni cemiyeti iyi niyetlerle karşıladı. Türk-Yunan İşbirliği Merkez Komisyonu, geniş bir çalışma programı hazırlayarak faaliyetlerine devam etti.⁷⁴

Yine Türk-Yunan ilişkileri Yunan basını tarafından zaman zaman gündeme alınmaktaydı. Örneğin Atina'da çıkan *Ellinikon Ema* (*Ελληνικόν Αίμα*) isimli hükümet taraftarı günlük siyasi gazetede Leonidas Hoyda tarafından kaleme alınan makalede Türk-Yunan dostluğunun tarihçesi anlatılmaktaydı. Leonidas Hoyda yazısında, Türkiye ve Yunanistan'ın ilişkilerinin olumlu yönde geliştiğini ve iki devletin çıkarları doğrultusunda hareket etmeye devam etmesi gerektiğini vurgulamaktaydı. Aynı zamanda İstanbul'da iki devletin vekillerinden oluşan bir merkezin, iki ülke menfaati için çalışmalar yürüttüğünü de belirtmekteydi.⁷⁵

Diğer taraftan Yunan Hükümeti tarafından Batı Trakya Türklerine karşı daha ılımlı bir politika izlendi. İki ülke arasında gidiş gelişlerde kolaylık sağlandı. Örneğin Ekim 1947'de Batı Trakyalı Yunan milletvekili B. Osman Üstüner, Türkiye'ye bir gezi için Gümülcine'den Atina'ya hareket etti. Üstüner yıllar sonra Türkiye'yi ziyaret eden Batı Trakyalı ilk Türk milletvekiliydi. Yunanistan'ın Ankara elçisiyle beraber T.C. Başbakanı Hasan Saka'yı ziyaret eden Üstüner, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından da kabul edildi. Üstüner Ankara'dan sonra İstanbul, Bursa, İzmir ve Eskişehir'i ziyaret ederek, Türkiye'de bir ay kaldı.⁷⁶ Üstüner Türkiye'den çok iyi intibalarla Yunanistan'a döndü.⁷⁷ Bu dönemde Batı Trakyalı bir milletvekilinin bir ay Türkiye'de kalması Yunanistan'ın iyi niyet göstergesiydi. ABD tarafından yardım edileceği açıklanan Türkiye ve Yunanistan'ın bu dönemde ilişkilerini iyi tutması gerekmektedir.

Yukarıda bahsettiğimiz gibi Yunan basınında Türkiye-Yunanistan ilişkileri dostluk çerçevesinde kaleme alınmıştı. Öte yandan Moskova tarafından iki devlet ilişkileri farklı değerlendirilmekteydi. Mesela Ocak 1948'de Moskova Radyosu, Türkiye ile Yunanistan arasında bir askerî ittifak yapılması için Amerika Hükümeti'nin Yunanistan'ı tazyik ettiğini duyurdu. Yine Moskova radyosuna göre Amerika Hükümeti, böyle bir ittifak yaparak Türkiye'nin askerî yardımını almak için Yunanistan'a Batı Trakya için fedakârlık yapmasını ve Midilli'yi Türkiye'ye bırakmasını teklif etmişti. Yine güya Yunanistan Hükümeti böyle bir teklifte bulunmuş, fakat Türkiye bunu reddetmişti. Hâlbuki gene Moskova ile ilgili Rumen gazeteleri ise ittifak akdiyle ilgili söz konusu teklifin Türkiye tarafından yapıldığını yazmıştı. Hatta bu amaçla Yunan Genel

72 BCA; 30-10-0-0; 256-725-24; 1 Ağustos 1947.

73 Murat Hatipoğlu, *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan: 1923-1954*, Siyasal Kitabevi, Ankara 1997, s. 275-276.

74 "Türkiye-Yunanistan Arasında İşbirliği", *Cumhuriyet*, S 8183, 28 Mayıs 1947, s. 1.

75 "Türk ve Yunan Birleşik Devletleri", *Cumhuriyet*, S 8185, 30 Mayıs 1947, s. 1-3.

76 "B. Osman Üstüner", *Trakya*, S 334, 10 Kasım 1947, s. 2.

77 "Osman Üstüner", *Trakya*, S 345, 2 Şubat 1948, s. 2.

Kurmay Başkanı yardımcısının Ankara'da olduğunu da yayımlamışlardı. Moskova tarafından yapılan bu haberler Yunanistan tarafından hemen yalanlandı. Hatta Yunan Harbiye Bakanlığı, hiçbir kurmay subayının Ankara'ya gitmediğini de açıkladı.⁷⁸

Paris'te Mart 1948'de Marshall Planı'na dâhil 16 devlet dışişleri bakanlarının toplantısı sırasında Yunanistan ve Türkiye Dışişleri Bakanları Çaldaris ve Necmettin Sadak hususi olarak görüştü. B. Çaldaris'in beyanatına göre iki devlet ortak bir dış politika gütmek için aynı zamanda daha sıkı ticarî ilişkiler ve bir gümrük birliği sağlamak için çalıştı. T.C. Atina Büyükelçisi Ruşen Eşref Ünaydın, iki devlet dışişleri bakanları arasında Atina'da yapılacak görüşmelerin hazırlıklarını yaptı. Cenevre'de bulunan Sadak, gazetecilere beyanatta bulunarak Batı demokrasi devletlerinin yaptıkları gibi bir anlaşmanın Doğu Akdeniz devletleri arasında da yapılmasının çok faydalı olacağını söyledi ve Türk-Yunan İşbirliği'nin böyle bir teşkilatın temeli olacağını belirtti.⁷⁹

Nisan 1948'de Paris sonrası iki dışişleri bakanı Atina'da görüştü. Sadak, mutad ziyaretleri yaptıktan sonra elçilik görevleriyle beraber Meçhul Asker Anıtı'na çelenk koydu. Ardından Yunan Kralı ile görüşmeler yapıldı. Görüşmelerden sonra Çaldaris, T.C. Dışişleri Bakanını evinde yemeğe davet etti. Yine büyükelçilikte resmî bir ziyafet verildi. Bu kadar yoğun ve samimi bir programın ardından gerek Yunan gerekse Türk basını bu ziyarete geniş bir şekilde yer verdiler. Alınan bazı haberlere göre yapılacak olan anlaşma Benelüks (Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) devletleri anlaşmasına benzemekten ziyade İtalya ile Fransa arasındaki ticaret ve gümrük anlaşmasına benzemektedir.⁸⁰

Görüşmeler akabinde Türkiye ve Yunanistan dışişleri bakanları Atina'da bir tebliğ yayımladı. Bu tebliğde iki devlet arasındaki yakın ilişkiler açık bir şekilde ifade edildikten sonra mevcut dostluğun daha fazla kuvvetlendirileceği zikredildi. Bazı liberal gazeteler, bu ziyaret üzerine Atina'da yapılan yayınları abartılı bulup yeni bir şey yapılmadığını, eskilerin de tamamıyla açıklanmadığını işaret ederek adeta şikâyetçi bir tavır sergiledi. Türk-Yunan ilişkileri hakkında beyanatta bulunan Yunan Başbakanı Sofulis, iki ülke arasındaki anlaşmaların yeterli olduğunu, ancak bunların güzel niyetle ve bunları imza eden iki büyük şef Mustafa Kemal Atatürk ve Elefterios Venizelos'un verdikleri anlama uygun tatbikleri olması gerektiğini söyledi.⁸¹

Temmuz 1952'de Makedonya Muharrirler Birliği'nin davetlisi olarak Enis Tahsin Til başkanlığında Türk Gazetecileri Heyeti Yunanistan'a bir gezi düzenledi. Dedeâğaç'a (Aleksandropolis) giden heyet için şehrin en büyük caddesi, Türk gazeteciler şerefine baştanbaşa süslendi. Gümölcine, İskeçe, Kavala ve Drama'ya giden heyet, bu şehirlerde büyük resmî davetlerle karşılandı, ziyafetler verildi, konuşmalar yapıldı. Heyet, Türk cemaat merkezlerini ziyaret etti. Diğer taraftan İskeçe civarındaki köylerden heyetler gelerek Türk gazetecilerle görüştü. Serez'de Türk Heyeti, Kral ve Kraliçe'nin şerefine verilen yemeğe katılarak görüşmelerde bulundular.

78 "Çeşitli Haberler", *Trakya*, S 344, 26 Ocak 1948, s. 2.

79 "Siyasi Olaylar", *Trakya*, S 351, 29 Mart 1948, s. 1.

80 "Türkiye Dışişleri Bakanı B. Necmettin Sadak Atina'da", *Trakya*, S 352, 5 Nisan 1948, s. 2.

81 "Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı", *Trakya*, S 353, 12 Nisan 1948, s. 2.

Aynı zamanda Selanik'te Atatürk evini ziyaret eden Türk gazeteciler, sanayi merkezine de gittiler. Atina'ya geçen gazeteciler, Yunanistan Başbakanı ve Dışişleri Bakanı tarafından kabul edildi. Heyet aynı zamanda Yunan Meclisi'nde de bir müzakereye katıldı.⁸²

Yunanistan araştırma gezisi sırasında birçok şehre giden heyet, devlet erkânı ve halkla görüşmeler yaptı. Heyet Başkanı Enis Tahsin Til, raporunda Yunanistan'da Türk gazetecilerin gezisinin çok iyi geçtiğini, Yunan gazetecileri Türkiye'ye geldiğinde aynı muamelenin onlara da gösterilmesi gerektiğini bildirdi.⁸³

Atina Görüşmeleri ve Dünya Basınına Yansımaları (Nisan-Mayıs 1952)

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya girmesinden kısa bir süre sonra 28 Nisan 1952'de T.C. Başbakanı Adnan Menderes Yunanistan'ı ziyaret etti.⁸⁴ Ertesi gün Türk-Yunan Dostluk Cemiyeti, Menderes şerefine "Palace" salonunda bir resmî davet verdi. Aynı zamanda bu resmî davette iyi niyet göstergesi olarak Yunan Kalithea Şirketi Başkanı M. Anestis Papadopoulos, T.C. Dışişleri Bakanı M. F. Köprülü'ye Türkiye Büyükelçisi'nin yazlık ikametgâhı için bina inşasına tahsis edilmek üzere Pandeli'deki bir arsayı hediye etti.⁸⁵

Türkiye Genel Kurmay Başkanının refakatinde A. Menderes ve F. Köprülü, Atina'da Yunan Hükümeti üyeleri ile siyasi müzakereler yaptı. Türk ve Yunan devlet adamlarının önceliği stratejik meseleler idi. Bunlardan birçoğunun, özellikle Köprülü'nün en büyük arzusu, Atlantik İttifakı içinde bir çeşit Doğu "Küçük Anlaşması"nın (*Petite Entente*) yapılmasıydı. Bu anlaşma, İtalya-Yugoslavya-Türkiye ve Yunanistan'ı içine alacaktı. Köprülü, Atina'da verdiği beyanatta, "Türkiye, Yugoslavya'ya karşı dostluk hisleri beslemektedir ve bunun müteakabil olduğuna eminim. Şimdiye kadar askerî bir anlaşma akdi düşünülmemiştir. Fakat üç komşu memleket aynı tehlikeye karşı koymak zorundadır. Böylece, müşterek müdafaalarında zımnen anlaşmış vaziyettedirler"⁸⁶ ifadelerini kullandı. Trieste Buhranı⁸⁷, İtalyan-Yugoslav işbirliğini kolaylaştıracak nitelikte değildi.⁸⁸ Buna rağmen Türkiye ve Yunanistan, yine de Yugoslavyadan ve onu planlarına iştirak ettirmenin öneminden bahsedeceklerdi.⁸⁹

Atina müzakerecileri tarafından ele alınacak olan diğer bir mesele de, General Eisenhower'ın planlarına göre İtalyan Generali Lazzaro di Castiglione'nin emri altında bulunacak olan kara kuvvetlerinin komutanlığı meselesiydi. Ne Türkler ne de Yunanlılar, bu generalin emri altında

82 BCA; 30-1-0-0; 102-635-12; 14 Temmuz 1952.

83 BCA; 30-1-0-0; 102-635-12; 14 Temmuz 1952.

84 Türkiye Cumhuriyeti Atina Büyükelçiliği, "Türkiye ve Yunanistan Arasında Karşılıklı Cumhurbaşkanı ve Başbakan Ziyaretleri", <http://atina.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/354216> [Erişim Tarihi: 20.05.2020].

85 BCA; 30-1-0-0; 61-375-2; 3 Temmuz 1952, s. 1-5.

86 BCA; 30-1-0-0; 102-634-5; 28 Nisan 1952, s. 1.

87 İtalya-Avusturya sınırı eskisi kabul edildi. Güney Tirol ve Brenner Geçidi İtalyada kaldı. Trieste bölgesi, serbest bölge oldu. Trieste, iki devlet arasında anlaşmazlık konusu oldu. 1954 yılında Trieste bölgesi İtalya ve Yugoslavya arasında paylaşıldı. Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, s. 454.

88 BCA; 30-1-0-0; 102-634-5; 28 Nisan 1952, s. 1.

89 BCA; 30-1-0-0; 102-634-5; 28 Nisan 1952, s. 2.

savaşmaya istekli değildi. Bu durumu ihtiyatla ima etmişlerse de belki de Atina'da yüksek sesle söylemekten kaçınmayacaklardı. Her iki devlet de muhtemelen bir İngiliz kumandanını tercih etmekteydi. Mareşal Montgomery'nin Atina'ya yapacağı ziyaret bu niyetlerin açığa vurulmasını sağlayacaktı.⁹⁰

Atina'da yapılan görüşmeler dünya basını tarafından yakından takip edilmekte ve görüşmeler üzerine yorumlar gazetelere yansımaktaydı. Örneğin Fransız Figaro gazetesine göre Türkiye kara kuvvetleri Başkomutanı General Kanatlı'yı da gerek refakatlerinde bulunduran Menderes ve Köprülü, görüşmeleri sırasında Atlantik Paktı'na katılım ile ilgili olarak Türkiye ile Yunanistan'ın ortak menfaatlerini ilgilendiren meseleleri inceleyecekti. Her iki memleket de kara ordularının doğrudan doğruya Amiral Robert Carney'in Akdeniz komutanlığına bağlanmasını istemekteydi. Ortadoğu'da özel bir kumandanlık kurulması hakkındaki İngiliz telkinine karşı Türkiye ve Yunanistan hiçbir heyecan duymamaktaydılar. Aynı derecede Trieste Meselesi yüzünden halen mevcut İtalyan-Yugoslavya gerginliğinin Belgrad ile her türlü işbirliğine engel olacak nitelikte olduğunu belirterek bir İtalyan kumandanlığı fikrine de muhalefet ettiği gazetede belirtilmekteydi.⁹¹

Diğer taraftan Yunanistan, Türkiye'nin ne dereceye kadar askerî bakımdan Balkanların savunmasına yardım edebilecek durumda olduğunu bilmeyi arzu etmekteydi. Muhtemelen Atina müzakereleri bu konuda bir sonuca varılmasını temin edecekti. Bu sonuç ise Atlantik Kuvvetleri Genel Karargâhı'na sunulacaktı. Her şey, Türkiye'nin Karadeniz ve Kafkaslar bölgesinde üzerine düşen mesuliyetler sebebiyle bu bölgede ancak sınırlı bir askerî gayrette bulunabileceğini göstermekteydi.⁹²

Atina görüşmeleri İsviçre basınında da yer aldı. *Gazette de Lausanne*'nin haberine göre bir hafta sürecek olan bu müzakerelerde her şeyden önce ortak askerî meseleler ele alınacaktı. Bu görüşmeler, Ocak ayında Venizelos'un Ankara'ya yaptığı ziyareti takip etmekteydi. Bu ziyaret sonucunda iki memleketi ilgilendiren iktisadî meselelerle (tütün, kuru üzüm), turist meseleleri (vizelerin kaldırılması) üzerinde anlaşma tasarıları hazırlamakla görevli bir Türk-Yunan karma komisyonu kurulacaktı.⁹³

Gazette de Lausanne'de da Türkiye ve Yunanistan'ın da katıldığı Atlantik Paktı çerçevesi içinde Balkan Yarımadası'nın savunması meselesinde birçok mesele olduğu vurgulanmaktaydı. Fransız gazetesinde yer aldığı gibi İsviçre basınında da Ankara ve Atina'nın Atlantik ittifakı emrine verilen Türk-Yunan kuvvetlerinin başına, İtalyan general yerine Amiral Carney'in tercih edildiği belirtilmekteydi. *Gazette de Lausanne*'de, İtalyan komutanlığına karşı gösterilen bu muhalefetin başlıca sebebi olarak Türkiye ile Yunanistan'ın Yugoslavya ile Balkan Yarımadası'nın batı kanadını korumak gibi bir avantaj sağlayacak ortak bir savunma cephesi kurmayı ümit ettikleri

90 BCA; 30-1-0-0; 102-634-5; 28 Nisan 1952, s. 2.

91 BCA; 30-1-0-0; 102-634-5; 28 Nisan 1952, s. 2-3.

92 BCA; 30-1-0-0; 102-634-5; 28 Nisan 1952, s. 3.

93 BCA; 30-1-0-0; 102-634-5; 28 Nisan 1952, s. 3-4.

yazılmıştı.⁹⁴ Yine bu dönemde Türk-Yunan-Yugoslav savunma anlaşmasının kurulmasını beklemek biraz güçse de bu ihtimalin Atina görüşmeleri sırasında ele alınacağı beklenmekteydi. Atina müzakereleri sırasında konuşulması beklenen meselelerden biri de Adriyatik'ten Türkiye'ye kadar uzanan Yunan sınırının savunması meselesiydi. Yunanlıların, bu cephenin korunması için Türklere yardım istemek, mesela iki memleketi Bulgaristan'dan ayıran Trakya sınırına "ortak bir sınır" nazarıyla bakmalarını telkin etmek niyetinde oldukları söylenmekteydi. Gerçekten de Yunanistan'ın artık bir Yugoslavya tehdidi yok, ancak Sovyetlerin desteğini alan Bulgaristan tehdidi vardı. Fakat Türkiye, hiç şüphesiz Yunan cephesinin stratejik önemini kabul etmekle beraber kendisinin de kapatılması gereken birçok cephesinin olduğunu -örneğin Irak ve Suriye sınırlarını hesaba katmadan Karadeniz sahilleri, Kafkaslarda Türk-Sovyet sınırı ve Türk-İran sınırı gibi- ileri sürecekti.⁹⁵

Alman *Die Neu Zeitung* gazetesine göre⁹⁶ Yunan Dışişleri Bakanı S. Venizelos'un Ankara ziyaretine karşılık olarak Türk devlet adamlarının Atina ziyareti iki komşu ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesi ve Doğu Akdeniz'in savunması bakımından önemliydi. Türk heyetinin kalabalık olması ve Yunanistan'da altı gün kalmasının dışında ziyaretin serbest olan gayriresmî kısmına her iki milletin ananesine uygun olarak ayrıca geniş bir yer verildi. Daha önce -İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı- Dr. Fahreddin Gökay'ın Atina'ya yaptığı ziyaret iki ülke arasındaki dostluğun ortaya çıkmasına vesile oldu, Yunan başkentindeki resmî makamlar ve halk Gökay'a samimi davrandı. İki memleket devlet adamları arasında sıkı bir ilişki kurmak ve her iki memleket halkını birbirine daha da yakınlaştırmak Türk-Yunan dostluğu bakımından, her iki memleketi ilgilendiren siyasî, iktisadî ve askerî meseleleri müzakere etmek kadar zorunlu ve faydalıydı. Gazetenin belirttiğine göre iki millet arasında asırlık husumete nihayet veren Lozan Barış Antlaşması'ndan beri gerçek bir dostluk ilişkisi kurmak zorunluluğu bakımından her iki tarafın en yüksek hükümet mahfillerinde hiçbir vakit herhangi bir şüphe ve tereddüt gösterilmiş değildi. Lozan'dan sonra iki devlet arasında 1930 ve 1933'te iki antlaşma imzalandı. Yine Alman gazetesine göre, bu antlaşmalarla iki ülke birbirine karşı askerî ve dış politika sahasında geniş bir işbirliği ve karşılıklı yardım taahhüt ettiler. Fakat halk arasında her iki tarafta da maziden kalma hayli kuvvetli bir kin ve düşmanlık hissi hüküm sürmekteydi. Bunların dışında Kıbrıs meselesi Türk-Yunan dostluğu için başlıca bir sorundu. Türkiye'deki halk düşüncesi ve hissiyatı Kıbrıs'ın Yunanistan ile birleşmesi aleyhineydi.⁹⁷ Yine *Die Neue Zeitung* gazetesine göre iki millet

94 Bu konuda Belgrad ile Atina arasındaki ilişkiler önemli derecede iyileşti ve Yugoslavya ile İtalya arasında Trieste yüzünden çıkan ihtilaf bu yakınlığı daha da artırdı. Belgrad'daki müşahitler, Yugoslavya hükümetinin halen, Yugoslavya ile Yunanistan arasında, Balkanlarda barış tehlikeye düştüğü takdirde, her iki hükümetin buna karşı süratle ortak askerî tedbirler almasını mümkün kılacak bir siyasi hava yaratmaya çalışmakta olduğunu temin etmektedirler. Bununla beraber Mareşal Tito Hükümeti ihtiyatla hareket etmek mecburiyetindedir, zira Yunanistan'a karşı tavrını tamamiyle değiştirecek olursa bu hareketi Yugoslav komünist partisinin önüne geçilmez bir muhalefeti ile karşılanabilir. Bk. *BCA*; 30-1-0-0; 102-634-5; 28 Nisan 1952, s. 4.

95 *BCA*; 30-1-0-0; 102-634-5; 28 Nisan 1952, s. 4-5.

96 *Die Neue Zeitung* gazetesinin Atina görüşmeleri hakkında yazıları için bk. *BCA*; 30-1-0-0; 102-634-7; 30 Nisan 1952, s. 1-3.

97 *BCA*; 30-1-0-0; 102-634-7; 30 Nisan 1952, s. 1-2.

arasındaki ilişkileri iyileştirmek için büyük bir çaba sarf edilmekteydi. Gazeteye göre Yunan başvekili, Yunanistan ve Türkiye'nin federal bir devlet halinde birleşecekleri ümidini açığa vurdu. Aynı zamanda Türk Devlet Başkanı Celal Bayar da iki memleket arasındaki işbirliğinin her zamankinden daha fazla zorunlu ve gerekli olduğunu söyledi. Venizelos'un Türkiye'yi ziyareti de olumlu sonuçlar verdi. Vize zorunluluğu kaldırılıp tütün ihracat işinin koordinasyonu kararlaştırıldı. Yazının devamında ise sınırların korunması ve Türk-Yunan genelkurmayının işbirliği yapması gerektiği vurgulandı.⁹⁸

Atina görüşmelerini Sovyet basını doğal olarak batı basınından farklı ele aldı.⁹⁹ *Novoye Vremya* (*Новое Время*) gazetesinin haberine göre müzakereler Şubat 1952'de Venizelos'un Ankara'yı ziyareti esnasında başladı. Müzakerelerin Ankara safhasında Türkiye ile Yunanistan'ın kendi silahlı kuvvetlerini Kuzey Atlantik Bloku ve Güney Avrupa Kara Orduları Komutanı bulunan İtalyan Generali De Kastiloni'nin emrine vermek istemedikleri ortaya çıktı. Yine görüşmelerde iktisadî meseleler hakkında Türkiye ile Yunanistan arasında mevcut ihtilaflar (Avrupa tütün piyasasındaki rekabet, Ege Denizi'ndeki balık avlanması ile ilgili mevzuların askıda kalması vb.) ve harp hazırlıkları ile ilgili olarak kendilerine yüklenen yükün, bu memleketlerin tahammül kabiliyetini aştığı (Basının bildirdiğine göre Eisenhower Türkiye'den 40 tümenlik bir kuvvet teşkil ve teçhizini talep etmiştir) meydana çıktı.¹⁰⁰

Amiral Carney'nin katılımıyla Atina müzakereleri, iki ülke ilişkileri çerçevesini aştı. *Novoye Vremya* gazetesi, İngiliz gazetesi *Daily Telegraph and Morning Post*'a atıfta bulunarak müzakere meselelerini açıkladı. Bu meseleler, Yunanistan ve Türkiye ile Yugoslavya arasında askeri işbirliği; Yunanistan, Türkiye, İtalya ve Yugoslavya arasında işbirliği imkânının araştırılması; her iki memleketin Arap devletleriyle münasebetleri, Ortadoğu savunması gibi konulardı.¹⁰¹

Yine *Novoye Vremya*, 2 Mayıs'ta yayınlanan Atina görüşmelerinin resmî tebliği için karışık ve genel ifadeler olarak yazmaktaydı. Devam eden yazıda istişarelere katılan tarafların ve arkalarındaki Amerikan generallerinin, Yugoslavya'yı Kuzey Atlantik Bloku'nun tasarlanan Balkan filialine katılması için gayret sarf ettikleri bildirilmekteydi. Mesela Plastiras, Türkiye'de çıkan Rumca *Kozmos* gazetesi muhabirine kendisinin Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında askerî bir anlaşma arzu ettiğini söyledi. *Novoye Vremya*, son olarak her iki devlet basınının, Türk-Yunan dostluğu etrafında çıkardığı gürültünün, Türk resmî heyetinin Atina seyahati ile güttüğü gerçek amaçlarını örtbas edemediği yorumunu yapmaktaydı. Yine Yunan başkentinde yapılan müzakerelerin konusunun dostluk ve işbirliği olmadığı, Amerikan harp kundakçılarının askerî maceralarına katılma ve bu amaçla Balkanlarda saldırgan bir blok kurma olduğu gibi ifadeler gazetede yer aldı.¹⁰²

98 BCA; 30-1-0-0; 102-634-7; 30 Nisan 1952, s. 2-3.

99 *Novoye Vremya* (Moskova, 7 Mayıs 1952), bk. BCA; 30-1-0-0; 102-634-9; 7 Mayıs 1952, s. 1-2.

100 BCA; 30-1-0-0; 102-634-9; 7 Mayıs 1952, s. 1.

101 BCA; 30-1-0-0; 102-634-9; 7 Mayıs 1952, s. 1-2.

102 BCA; 30-1-0-0; 102-634-9; 7 Mayıs 1952, s. 2.

Alman gazeteleri *Salzburger Nachrichten* (Salzburg, 7 Mayıs 1952) ve *Mannheimer Morger* (Mannheim, 9 Mayıs 1952) Atina görüşmelerinden sonra konu hakkında geniş yer verdi. Türk heyetinin Syntagma Meydanı etrafındaki otellerde ağırlandıkları, büyük şenlikler ve müsamereler düzenlenerek samimi bir atmosferde müzakereler yapıldığı belirtmekteydi. Aynı zamanda Türk-Yunan tarihsel geçmişinden bahseden gazeteler, iki devletin geçmişe yönelik sorunlarını çözdüklerini ve kuzeyden gelecek tehdide karşı Türkiye ve Yunanistan'ın birlikte hareket ettiğini yazdı.¹⁰³ Ancak Alman gazetelerine göre iki millet, Bizans'ın Türkler tarafından zaptı ve Osmanlıların Atina'ya hâkim oldukları zamanlardan beri birbirine düşmandı. II. Dünya Savaşı öncesi akdedilen Balkan Antantı, 1919'dan sonra Anadolu toprakları üstünde Türk ve Yunan askerleri arasında yapılan mücadeleleri unutturmadı. İki millet arasındaki düşmanlık ananevi idi. Türkiye ile Yunanistan arasında, Almanya ile Fransa arasındaki gayrikabili hal problemler gibi meseleler mevcut olduğu 1919 ve 1939 yılları arasında daima tekrar edildi. 1952'de ise bu meseleler halledildi. Türkiye, Kıbrıs meselesinin kendisi için artık mevcut olmadığını resmen beyan etti.¹⁰⁴ Yunanlılar tarafından da İstanbul'daki Ayasofya'ya Yunan salibi (hacı) dikilmesinden artık bahsedilmiyordu. Konuşulan şey, kuzeyden bir tecavüze uğranıldığı takdirde yapılacak ortak savunmaydı. Yunan Kralı Ankara'ya davet edildi. İlerleyen zamanlarda birtakım görüşmeler yapılması beklenmekteydi.¹⁰⁵

Programda iki gündem vardı. Konulardan biri Yugoslavya'ya, diğeri Arap memleketlerine aitti. Fakat bu devletlerin delegeleri programa katılmayacaktı. Türk devlet adamlarının Atina'da yaptıkları müzakerelerde “Yugoslavya ile Kooperasyon” konusu gündeme getirildi General Plastiras, bu konuda teşebbüsü ele almak işinin Türkiye'ye düştüğünü ve Yunanistan'ın Belgrad ile müzakereye başlamak için hazır olduğunu bildirdi. Türkiye ve Yunanistan, kuzeyden (SSCB'den) bir tecavüz meydana geldiğinde Balkan sınırlarının birlikte savunulması için Yugoslavya'yı kazanmak istiyordu. Yugoslavya'nın işbirliği İtalya'nın kuzey sınırını koruyacaktı. Türk Dışişleri Bakanı'nın yapacağı bildirilen Roma ziyaretinin de bununla ilgili olduğu tahmin edilmekteydi. Fakat ne Belgrad ne Atina ne de Ankara, Doğu Akdeniz havzasında bir İtalyan başkomutanını tanıyacaktı. Bu mesele ve Trieste meselesi çözülmesi gereken konulardı. Bu arada Suriye'de Moskova ile herhangi bir işbirliğinin söz konusu olmadığı beyan edildiğinden ve Suriye-Lübnan ile Suudi Arabistan'ın ortak bir yol tutmak emelinde oldukları söylendiğinden beri, Türkiye, Suriye ile temasa girişmeye hazırlanmaktaydı. Her ne kadar gerek Yugoslavya gerekse Arap devletleriyle bir anlaşma sağlamak daha uzun zamana mütevekkıf da olsa her iki halde de Ankara yine kilit mevziini teşkil etmekteydi.¹⁰⁶

103 *Salzburger Nachrichten* (Salzburg, 7 Mayıs 1952), *Mannheimer Morgen* (Mannheim, 9 Mayıs 1952). Bk. *BCA*; 30-1-0-0; 102-634-10; 9 Mayıs 1952, s. 1-3.

104 T.C. Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak 23 Ocak 1950'de TBMM'de “Kıbrıs meselesi diye bir mesele yoktur” beyanatını verdi. Aynı yıl içinde başa geçen Demokrat Parti'nin Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü de TBMM'de benzer sözleri söylemiştir. Türkiye'nin Kıbrıs'a karşı bu pasif politikası, Yunanlı ve Kıbrıs Rumlarının işine yaramıştır. Bk. Dilek Yiğit Yüksel, “Kıbrıs'ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1957-1964)”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 34 (2), 98, (2018), s. 316.

105 *BCA*; 30-1-0-0; 102-634-10; 9 Mayıs 1952, s. 2.

106 *BCA*; 30-1-0-0; 102-634-10; 9 Mayıs 1952, s. 3.

Nihayetinde 1 Mayıs'ta Pandeli'ye giden Türk heyeti, halk tarafından karşılandı ve özel bir davet verildi. Bu organizasyonun başkanı Papadopoulos; idare heyeti, eski Pandeli Başkanı M. İstridis ve yeni Pandeli Cemaati Başkanı M. Betinis ve Kelission, K. Liodimas ve belediye meclisleri üyeleriyle beraber Türk misafirleri, donatılmış olan Agia Triados Meydanı'nda ve Cristalli merkezinde karşıladı. Davete Türkiye Başbakanını temsilen katılan Orgeneral Şükrü Kanatlı konuşmasında iki milletin dostluğunu dile getirdi:

... milletlerimiz çok samimi bir dostluk bağı ile birbirlerine bağlıdırlar. Eski nesil ortadan kalkmıştır ve gençler her gün iki milletin birliği fikrini perçinlemektedirler.

İstikbalde bir vatana, bir anaya ve bir babaya mensup tek bir millet olduğumuz fikri kalplerimizde hakim olmalıdır. Memleketlerimizin gençliğine itimatla bakıyor ve bu hususta gayret sarf ediyoruz.¹⁰⁷

Kanatlı'nın konuşmasından görüşmelerin samimi ve olumlu geçtiği anlaşılmaktadır.

Ankara Görüşmeleri ve Dünya Basına Yansımaları (Haziran 1952)

7-12 Haziran 1952'de Yunan Kralı Paul, Türkiye'yi ziyaret etti.¹⁰⁸ Başbakan Adnan Menderes ve eşi tarafından 11 Haziran 1952'de Yunan Kral ve Kraliçesi şerefine verilen Ankara Palas'taki öğle yemeğine Türk ve Yunan tarafından üst düzey yetkililer, büyükelçiler¹⁰⁹, elçiler¹¹⁰ ve maslahatgüzarlar¹¹¹ davet edildi¹¹². Bu davetten sonra İngiliz *Daily Telegraph* gazetesinde "Türk-Yunan Anlaşması" adıyla bir yazı kaleme alındı. Bu ziyaretin tarihî ve siyasi bakımdan çok önemli olduğu, hemen hemen dokuz asırdır süren husumetin sona erdiği ifade edildi. Gazete, Türk ve Yunanlıların ortak düşmanı olarak komünizmi göstermekteydi. İki devletin arasını açacak tek konunun ise Kıbrıs olduğu da belirtildi:

Yunanistan'a ilhak edilecek olursa, emniyetlerinin millî ve ciddi bir tehlike ile karşılaşacağından endişe etmektedirler. Türklerin iddiasınca, Yunanistan'a topraklarından oldukça uzakta bulunan Kıbrıs'ın tehlikeli ellere düşmeyeceğini temin edemeyecektir. Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı Kıbrıslı Yunanlılar için maddî bir fayda da temin edemeyecektir. Zira o zaman onlar, şimdi İngiltere ile olan bağlarının bahşettiği iktisadî avantajları kaybedecekler ve Yunanistan'la birleşmenin doğuracağı vergi, askerî hizmet ve diğer

107 BCA; 30-1-0-0; 61-375-2; 3 Temmuz 1952, s. 6-7.

108 Türkiye Cumhuriyeti Atina Büyükelçiliği, "Türkiye ve Yunanistan Arasında Karşılıklı Cumhurbaşkanı ve Başbakan Ziyaretleri", <http://atina.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/354216> [Erişim Tarihi: 20.05.2020].

109 Çin, Kanada, Sovyet, Brezilya, Yugoslavya, İtalya, Afganistan, Hindistan, İran, Polonya ve Mısır Büyükelçileri. Bk. BCA; 30-1-0-0; 18-104-3; 11 Haziran 1952, s. 3.

110 Lübnan, Suudi Arabistan, İsrail, Irak, Finlandiya, Ürdün, Hollanda, İsviçre, İsveç, Belçika, Arjantin, Suriye elçileri. Bk. BCA; 30-1-0-0; 18-104-3; 11 Haziran 1952, s. 3-4.

111 Pakistan, Avusturya, İspanya, Norveç, İngiltere, Danimarka, Amerika, Çekoslovakya ve Meksika maslahatgüzarları. Bk. BCA; 30-1-0-0; 18-104-3; 11 Haziran 1952, s. 4.

112 BCA; 30-1-0-0; 18-104-3; 11 Haziran 1952.

taahhütleri yüklenmek zorunda kalacaklardır. Türklerin fikri şudur: İngilizler Kıbrıs'ı terk edecek olurlarsa, Kıbrıs muhakkak Türkiye'ye geri verilmelidir.¹¹³

Türkiye'nin Londra Basın Ataşesi Nejat Sönmez, Yunan Kral ve Kraliçesi onuruna verilen yemeğin İngiliz gazetelerine yansımalarına dair bir yazı kaleme aldı. Bu yazıda, Türk-Yunan devlet adamlarının Atlantik Paketi çerçevesinde askerî işbirliği için çalıştıkları vurgulandı. Diğer taraftan Türkiye ile Yunanistan arasındaki yakınlaşmayı İngiltere'nin uygun karşılamadığına dair yazıların doğru olmadığı da belirtilmekteydi.¹¹⁴

Bu ziyaretten sonra 19 Haziran 1952 tarihli Yunan *Vradyni* (*Βραδυνή*) gazetesinde Yunan milletinin Türk-Yunan dostluğuna inandığı ve ortak menfaatlerin korunması için ellerinden geleni yapacakları vurgulandı. *Vradyni* gazetesi, *Hürriyet* gazetesinde çıkan bir habere atf yaparak “Yunanlılar İstanbul'un fethinin yıl dönümünü kutlamasın diye uğraşıyorlar desin, Yunanlıların böyle bir düşüncesi yoktur” ifadelerini kullandı. Aynı zamanda Yunan Kralı'nın, Atatürk'ün kabrine çelenk koyduğu sırada -ki yeni Türkiye'nin yaratıcısını hürmetle anmayan tek bir Yunanlı yoktur- “Her iki memleket kendi tarihlerini ve kendi kahramanlarını anmaktan vazgeçmelidir, denilebilir mi? Türk-Yunan dostluğu, geçmiş zamanın hatıralarına değil ortak menfaatlere dayanmaktadır” şeklindeki sözleriyle gazete, yazısını sonlandırmaktaydı.¹¹⁵

19 Haziran 1952 tarihli Yunan *Akropolis* (*Ακρόπολις*) gazetesinde ise “Ayasofya ve Türkler” başlıklı bir yazı kaleme alındı. Yazıda Türk-Yunan dostluğu şerefine Ayasofya'nın yeniden kilise olması istenmekteydi. Aynı zamanda “bu yolda ilk adım atanın, Ayasofya'yı cami olmaktan kurtaranın, duvarlardaki her biri muhteşem bir sanat eseri olan havari tasvirlerini meydana çıkartanın Atatürk olduğu” gibi ifadeler kullanıldı.¹¹⁶ Yukarıda bahsettiğimiz gibi Rumların, Anadolu'ya dönüş ümitleriyle birlikte Ayasofya'nın tekrar kilise yapılması gibi düşünceleri vardı. Ayasofya'nın kiliseye çevrilmesini bir dostluk hareketi olarak görüp “cami olmaktan kurtaranın Atatürk olduğu” gibi ifadeler kullanılması ve bunun dile getirilmesi ilginç bir durumdur.

29 Kasım-3 Aralık 1952 tarihleri arasında Yunan Kral ve Kraliçesi'nin Ankara'yı ziyaretlerini iade etmek üzere Atina'ya Cumhurbaşkanı Celal Bayar bir heyetle birlikte gitti.¹¹⁷

5. Türkiye-Yunanistan ve Yugoslavya Anlaşması (Şubat 1953)

Atina ve Ankara'da yapılan görüşmelerde, Balkanlarda güvenliğin sağlanması hususunda Yugoslavya'nın Türkiye ve Yunanistan'ın yanında yer alması için çalışmalar yapıldı. 25 Ocak 1953 tarihinde Dışişleri Bakanı F. Köprülü'nün Belgrad'daki görüşmeleri hakkında basında haberler yer

113 BCA; 30-1-0-0; 102-635-5; 2 Temmuz 1952.

114 Londra Basın Ataşesi Nejat Sönmez'in yazısı için bk. BCA; 30-1-0-0; 102-635-6; 3 Temmuz 1952.

115 BCA; 30-1-0-0; 102-635-3; 23 Haziran 1952, s. 2.

116 BCA; 30-1-0-0; 102-635-3; 23 Haziran 1952, s. 2.

117 BCA; 30-18-1-2; 130-79-3; 28 Ekim 1952; BCA; 30-18-1-2; 130-92-6; 18 Kasım 1952.

aldı. Bu haberlere göre Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında imzalanacak ve Yugoslavya ile NATO arasında bir irtibat teşkil edecek olan anlaşmaya büyük önem verilmekteydi.¹¹⁸

Yunan hükümet yayın organı *To Vima (To Bήμα)* gazetesi bu görüşmeleri yorumlayarak, F. Köprülü'nün, Yugoslavya'da Mareşal Tito ve Yugoslavya Hükümeti üyeleri ile yaptığı çok önemli görüşmelerden sonra, bunların içeriği ve sonuçlarından aynı zamanda Yunan Hükümeti'ni haberdar etmek için 26 Ocak'ta Atina'ya gideceğini yazmaktaydı. Yunan Dışişleri Bakanı, Balkan anlaşmalarının üçlü bir anlaşmaya çevrilmesi için daha sonra Belgrad'a gidecekti. Zira son Belgrad haberlerinden anlaşıldığı gibi yeni bir Balkan anlaşması olacaksa bu anlaşma aynı zamanda, Sovyetlere karşı yarım adada sonradan meydana gelecek gelişmelere yönelik Balkanların savunulması için zorunlu olarak kabul edilecek ve gerçekten de gereken Yunan bölgesini de içine alacaktı. Bu yeni anlaşma, Yugoslavya'nın Atlantik Paktı'nın bir üyesi olmaması ve bu ittifaka katılmasının ise gerekli bütün formalitelerin yerine getirilmesi için uzun zamana bağlı bulunması ile açıklanabilirdi. Fakat gazeteye göre Yugoslavya'nın bir Balkan Anlaşması ile Atlantik Paktı'na bağlanmasına, bu yolda atılan ilk adım ve nihai olarak büyük hür milletler ailesine katılmasına bir başlangıç nazarıyla bakılmalıydı. Trieste Meselesi'nin, Yugoslavya'nın Atlantik Paktı'na kabulü için gerekli olan İtalya ile Yugoslavya arasında işbirliğinin kurulmasına imkân verecek şekilde halledilebileceği ümit edilmekteydi.¹¹⁹

Yunan *Kathimerini (Καθημερινή)* gazetesi de Amiral Carney, Amiral Moutbatten ve müttefik cephenin diğer askerî şahsiyetlerinin aynı zamanda Atina'da bulunmalarının bir tesadüf olmadığını ve önceden planlanan bir hadise olduğunu yazdı. Bu süreçte yapılan Türk-Yunan görüşmelerinden anlaşıldığına göre Yugoslavya ortak savunma teşkilatına katılmazsa doğu ve batıdan Trakya'nın savunulması bir hayli zor olacaktı. Bunun sebebi, savunmanın, zorunlu şekilde dayanması gereken bir hinterlandının olmaması ve diğer taraftan da, Türk kuvvetlerinin Kafkasya sınırı ve Karadeniz sahillerinin bir kısmına sahip olmasıydı.¹²⁰

Ancak Yunanistan'daki muhalif gazeteler [örneğin Ulusal İlerici Merkez Birliği organı *Allaghi (Αλλαγή)* gazetesi] bu görüşmeler olumsuz yaklaşırken hükümet organı olan gazeteler ise [*Akropolis (Ακρόπολη)* gazetesi, *Ethinikos Kiry (Εθνικός Κήρυ)* gazetesi] olumlu yaklaştı.¹²¹

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya alınmalarından sonra aralarında başlayan yakın ilişkiler, Doğu Blokunun dışladığı Yugoslavya ile de kuruldu. Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında BM anlaşmasında beyan olunan prensiplere uygun olarak bütün milletlerle barış içinde yaşamaya ve milletlerarası barışın sürdürülmesine karar verilerek; aralarında mevcut dostane ilişkileri takviye arzusuyla milletlerin hürriyetini, istiklalini ve toprak bütünlüklerini dışardan gelecek her türlü kuvvete karşı savunmaya azimli olunarak; savunma teşkilatlarını hariçten gelecek her türlü tecavüze karşı daha etkili kılmak için gayretlerini birleştirmeye ve ortak menfaatleriyle ilgili

118 BCA; 30-1-0-0; 103-641-4; 2 Şubat 1953, s. 2.

119 *To Vima* gazetesi (25 Ocak 1953) için bk. BCA; 30-1-0-0; 103-641-4; 2 Şubat 1953, s. 2.

120 BCA; 30-1-0-0; 103-641-4; 2 Şubat 1953, s. 5.

121 BCA; 30-1-0-0; 103-641-4; 2 Şubat 1953, s. 6-12; BCA; 30-1-0-0; 103-641-6; 2 Şubat 1953.

konularla, özellikle savunmalarını ilgilendiren meselelerde istişare etmeye ve işbirliği yapmaya kararlı olunarak; kendi milletlerinin ve barışsever bütün milletlerin ortak menfaatlerinin, dünyanın bu bölgelerinde barışın ve emniyetin korunması için BM Antlaşmasının 51. maddesine uygun olarak uygun tertipler alınmasının gerekliliğine inanılarak bu antlaşmanın imzalanmasına karar verildi.¹²² 28 Şubat 1953'te Ankara'da Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında bir *Dostluk ve İşbirliği Antlaşması* imzalandı.¹²³

Antlaşmanın imzalanmasından çok kısa süre sonra, Mart 1953'te Türkiye ve Yunanistan arasında gerginlikler başladı. Bunların başında Kıbrıs meselesi¹²⁴, kara suları meselesi, özellikle balıkçılık¹²⁵ ile ilgili sorunlar, sonrasında ise Türkiye'deki Rum azınlıkların durumu meselesi gelmekteydi. Yunanistan yeniden *Enosis* amacıyla harekete geçti. Bu düşünceyle Yunan kamuoyunun ilgisi Kıbrıs'a yöneldi. Türk basını ve kamuoyu da Kıbrıs gelişmelerini yakinen izlerken, Türk Hükümeti ise NATO ve Yunanistan'la çatışmaktan kaçındı. Neticede Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında Ağustos 1954'te Yugoslavya'nın Bled şehrinde Balkan İttifakı imzalandı.¹²⁶ Balkan İttifakı'na göre pakta bağlı devletlerden birine saldırı olduğu zaman diğerleri silahlı güç de dâhil olmak üzere yardım edecekti. Bu saldırı karşısında üye ülkeler ortak politika uygulayacaktı. Aynı zamanda iki yılda bir toplanmak üzere üç devletin dışişleri bakanları tarafından daimi bir konsey oluşturulacaktı.¹²⁷ Balkan güvenliğini sağlamak için Türkiye ve Yunanistan'ın birlikte mücadele verdiği Balkan İttifakı imzalandı. Ancak aradan uzun zaman geçmeden Balkan İttifakı zayıflamaya başladı. Bunun başlıca sebepleri, Yugoslavya'nın Sovyetlerle yaklaşması ve Yunanistan'ın Kıbrıs üzerindeki emelleriydi. Böylelikle Türkiye'nin Balkanlarda kendisini güvence altına almak için uğraştığı Balkan İttifakı başarılı olamadı ve 1956 yılında etkisini kaybederek 1960'ta feshedildi.¹²⁸

Sonuç

Türkiye ve Yunanistan arasında tarihsel arka planda çözülmemiş ve karşılıklı güvensizlikten kaynaklanan sorunlardan dolayı istikrarlı bir ilişki sağlanamadı. Bununla birlikte iki devletin ortak güvenliğinin söz konusu olduğu durumlarda, geçmişteki husumetlerini bir kenara bırakıp birlikte hareket ettikleri dönemler de oldu. Bu dönemlerden biri Soğuk Savaş'ın ilk (1946-1954) yıllarıydı.

122 *BCA*; 30-1-0-0; 61-37-5; 28 Şubat 1953, s. 1-2.

123 *BCA*; 30-1-0-0; 61-37-5; 28 Şubat 1953, s. 2-11; Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, s. 237, 522.

124 *BCA*; 30-1-0-0; 103-643-3; 12 Mart 1953, s. 3.

125 *BCA*; 30-1-0-0; 103-643-1; 7 Mart 1953, s. 4.

126 *BCA*; 30-18-1-2; 136-68-20; 16 Ağustos 1954.

127 İbrahim Mert Öztürk, *Türkiye'nin Balkanlarda Batı ve Doğu İttifakına Bağlı İki Sınır Komşusuyla Siyasi İlişkileri, Bulgaristan ve Yunanistan (1945-1960)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014, s. 236.

128 Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, s. 523-524.

Türkiye ve Yunanistan, II. Dünya Savaşı sonrası ortak SSCB tehdidine karşı dostane ilişkiler kurdu. Öyle ki Türk-Yunan ilişkileri tarihinde en yakın ilişkilerin kurulduğu dönem, Soğuk Savaş'ın ilk yılları oldu. Bu ilişkiler sadece siyasî anlamda değil aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik alanda da iki devleti birbirine yakınlaştırdı.

II. Dünya Savaşı sonrası oluşan yeni dünya düzeninde taraflarını belirleyen Türkiye ve Yunanistan, Batı kanadında yer alıp BM'ye girdi. Savaş sonrası ekonomik durumları kötü olan iki devlete ABD'den Truman doktriniyle Marshall yardımları sağlandı. Bu yardımlarla beraber iki devletin iyice ABD kontrolü altına girdiği söylenebilir. Aynı zamanda NATO'ya girip tamamen güvenliklerini de garanti altına almak isteyen bu iki devlet beraber hareket etti. Bu süreçte geçmişteki husumetler ise zaman zaman gündeme getirilmeye çalışılsa da bu konular kısa sürede kapatıldı. Bu süre zarfında iki devlet arasında devlet kademesinde yoğun ziyaretler yaşandı. Yine bu dönem içerisinde siyasî, ticarî, sosyal, kültürel vb. anlaşmalar yapılırken Balkanlarda da güvenliği sağlamak adına Yugoslavya ile Balkan ittifakı için büyük mücadeleler verildi. Diğer taraftan NATO'ya girmek uğruna iki devlet Kore Savaşı'na asker gönderdi.

Cumhuriyet arşiv belgelerinden ve çağdaş gazetelerden Türkiye'nin bu dönem içerisinde dış basını yakından takip ettiğini görmekteyiz. Aynı dönem zarfında Türk-Yunan ilişkileri dış basın tarafından da yakından izleniyordu. Bunun sebebi Türkiye ve Yunanistan'ın Sovyet tehdidinin başladığı sınırlarda yer almasıydı. İki devletin birbiri ile olan ilişkileri, ABD ve SSCB'nin propagandalarını derinden etkileyecek konumdaydı. Batı devletleri ve Sovyetlerin Türk-Yunan ilişkilerine bakış açıları doğal olarak farklıydı. Avrupa devletleri Türk-Yunan ilişkilerinin iyileşmesini olumlu değerlendirmekteydi. Moskova ise bu ilişkinin suni bir dostluk ilişkisi olduğunu vurgulayarak bu gelişmelerin ABD'nin saldırgan politikalarının sonucu olduğu yönünde basın yoluyla propagandalar yaptı.

Sonuç olarak II. Dünya Savaşı sonrasında dünyada oluşan konjonktürel durum karşısında başlayan Türk-Yunan dostluğunun, 1954 yılı ile birlikte Kıbrıs meselesi başta olmak üzere azınlıklar sorunu gibi sebeplerden dolayı bittiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Belgeleri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

- BCA; 30-18-1-2; 107-106-9; 22 Mart 1945.
BCA; 30-18-1-2; 107-109-12; 4 Nisan 1945.
BCA; 30-10-0-0; 219-478-14; 18 Aralık 1953.
BCA; 30-18-1-2; 113-28-13; 26 Nisan 1947.
BCA; 30-18-1-2; 114-51-3; 24 Temmuz 1947.
BCA; 30-10-0-0; 256-725-24; 1 Ağustos 1947.
BCA; 30-1-0-0; 61-375-2; 3 Temmuz 1952.
BCA; 30-1-0-0; 102-634-5; 28 Nisan 1952.
BCA; 30-1-0-0; 102-634-7; 30 Nisan 1952.
BCA; 30-1-0-0; 102-634-9; 7 Mayıs 1952.
BCA; 30-1-0-0; 102-634-10; 9 Mayıs 1952.
BCA; 30-1-0-0; 18-104-3; 11 Haziran 1952.
BCA; 30-1-0-0; 102-635-5; 2 Temmuz 1952.
BCA; 30-1-0-0; 102-635-6; 3 Temmuz 1952.
BCA; 30-1-0-0; 102-635-3; 23 Haziran 1952.
BCA; 30-18-1-2; 130-79-3; 28 Ekim 1952.
BCA; 30-18-1-2; 130-92-6; 18 Kasım 1952.
BCA; 30-18-1-2; 109-80-13; 14 Ocak 1946.
BCA; 30-18-1-2; 110-14-2; 14 Şubat 1946.
BCA; 30-18-1-2; 110-21-4; 20 Mart 1946.
BCA; 30-18-1-2; 111-61-10; 19 Eylül 1946.
BCA; 30-10-0-0; 163-141-15; 14 Ekim 1946.
BCA; 30-18-1-2; 112-68-1; 23 Ekim 1946.
BCA; 30-18-1-2; 112-67-18; 23 Ekim 1946.
BCA; 30-10-0-0; 163-142-2; 24 Aralık 1946.
BCA; 30-18-1-2; 112-85-12; 1 Ocak 1947.
BCA; 30-18-1-2; 115-79-7; 17 Aralık 1947.
BCA; 30-1-0-0; 103-643-3; 12 Mart 1953.
BCA; 30-1-0-0; 103-643-1; 7 Mart 1953.
BCA; 30-18-1-2; 136-68-20; 16 Ağustos 1954.
BCA; 30-1-0-0; 61-375-2; 3 Temmuz 1952.
BCA; 30-1-0-0; 103-641-4; 2 Şubat 1953.
BCA; 30-1-0-0; 103-641-6; 2 Şubat 1953.
BCA; 30-1-0-0; 61-37-5; 28 Şubat 1953.
BCA; 490-1-0-0; 5-26-7; 14 Mart 1945.
BCA; 30-10-0-0; 268-806-9; 14 Mart 1947.
BCA; 30-18-1-2; 114-47-14; 76-692; 8 Temmuz 1947.
BCA; 30-18-1-2; 119-29-7; 1 Nisan 1949.

BCA; 30-18-1-2; 119-34-13; 27 Nisan 1949.

BCA; 30-1-0-0; 102-635-12; 14 Temmuz 1952.

BCA; 30-1-0-0; 102-634-10; 9 Mayıs 1952.

II. Gazeteler*

Akşam

Cumhuriyet

T.C. Resmi Gazete

The New York Times

Trakya (İskeçe / Yunanistan)

III. Araştırma Eserleri

“North Atlantic Treaty Organization”, *International Organization*, 5/3, (1951), s. 629-632.

Akkaya, Bülent, “Türkiye’nin NATO Üyeliği ve Kore Savaşı”, *Akademik Bakış Dergisi*, S 28, (Ocak-Şubat 2012), s. 1-20.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*, C 1-2, Alkım Yayınevi, Ankara 2004.

Bakar, Bülent, “Zor Zamanlarda İyi Komşuluk Örneği: İkinci Dünya Savaşı’nda Türkiye’den Yunanistan’a Yapılan Yardımlar”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S 71, (Temmuz 2008), s. 413-443.

Bilge-Criss, Nur, “Türkiye-NATO İttifakının Tarihsel Boyutu”, *Uluslararası İlişkiler/International Relations*, 9/34, (2012), s. 1-28.

Carr, John C., *The Defence and Fall of Greece, 1940-1941*, South Yorkshire 2013.

Clogg, Richard, *Modern Yunanistan Tarihi*, çev. Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul 1997.

Çağrı, Erhan, “Ortaya Çıkışı ve Uygulanışıyla Marshall Planı”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 51/1, (1996), s. 275-287.

Demirer, Mehmet Arif, *İnönü’den İkinci Dünya Savaşı*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2016.

Deringil, Selim, *Denge Oyunu İkinci Dünya Savaşında Türkiye’nin Dış Politikası*, Tarih Vakfı, İstanbul 1994.

Durak, Gökhan, “Türk ve Dünya Basınında Kore Savaşı ve Türkiye”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/36, (Şubat 2015), s. 323-339.

Efe, İsmail, “NATO’ya Üyelik Sürecinde Türkiye-ABD İlişkileri ve Türk Kamuoyundaki Akisleri”, *History Studies*, 11/2, (Nisan 2019), s. 601-619.

Elçin, Macar, *İşte Geliyor Kurtuluş/Επχεται Το Κοιποτολουç*, İzmir Ticaret Odası Kültür Sanat Tarih Yayınları, İzmir 2009.

Eray Biber, Tuğba, “Kızılay Arşiv Belgelerine Göre 1940 – 1942 Yılları Arasında Türkiye’den Yunanistan’a Yardımlar”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, C I/201, (Kasım 2012), s. 99-128.

_____, *Karadeniz Rumları ve Yunanistan*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2016.

Esmer, Ahmet Şükrü – Oral Sander, “İkinci Dünya Savaşında Türk Dış Politikası”, *Olaylarla Türk Dış Politikası (1991-1995)*, Siyasal Kitabevi, Ankara 1996.

Gönlübol, Mehmet, Oral Sander, Ömer Kürkçüoğlu vd., *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006.

Hart, Basil Liddell, *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*, çev. Kerim Bağrıaçık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015.

Hatipoğlu, Murat, *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan: 1923-1954*, Siyasal Kitabevi, Ankara 1997.

* Gazete numaraları ve makale isimleri dipnotlarda verilmiştir.

- Higham, Robin, *Diary of a Disaster, British Aid to Greece, 1940-1941*, University Press of Kentucky, Lexington 2009.
- Holmes, Richard, *World War II in Photographs*, Carlton Book, London 2000.
- İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939-1946), T.C. Dışişleri Bakanlığı, Ankara.
- Keegan, John, *İkinci Dünya Savaşı*, çev. Samet Öksüz, Say Yayınları, İstanbul 2016.
- Keser, Ulvi, *Yunanistan'ın Büyük Açlık Dönemi ve Türkiye*, İstanbul 2008.
- Kocaoğlu, A. Mehmet, "Birleşmiş Milletler Örgütünün Türk Dış Politikasına Etkileri", *Bilig*, C 6, (Yaz 1997), s. 26-49.
- Koliopoulos, John S. – Thanos M. Veremis, *Modern Greece A History since 1821*, Malaysia 2010.
- Macksey, Kenneth John, *II. Dünya Savaşı'nda Askeri Hatalar*, çev. M. Tanju Akad, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2017.
- Malkoç, Eminalp, "Türk Basınında Truman Doktrini ve Türkiye'ye Amerikan Yardımları (1947-1950), *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S 9, (2006), s. 89-127.
- Natkiel, Richard, *Atlas of World War II*, Barnes & Boble Books, Lexington 2000.
- Offner, Arnold A., "Another Such Victory": President Truman, American Foreign Policy, and the Cold War", *Diplomatic History*, 23/2, (Spring 1999), s. 127-155.
- Selçuk Özgür, Pınar, "Yunanistan İç Savaşı ve Dış Güçlerin Rolü", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S 57, (Güz 2015), s. 101-129.
- Öztürk, İbrahim Mert, *Türkiye'nin Balkanlarda Batı ve Doğu İttifakına Bağlı İki Sınır Komşusuyla Siyasi İlişkileri, Bulgaristan ve Yunanistan (1945-1960)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014.
- Peace and war; United States foreign policy, 1931-1941*, by United States Department of State, Washington 1942.
- Sander, Oral, *Siyasi Tarih 1918-1994*, İmge Kitabevi, Ankara 2013.
- Smokovitis, Dimitrios, "Greece's Contribution To The Korean War (1950-1955)", *Advances in Military Sociology: Essays in Honor of Charles C. Moskos (Contributions to Conflict Managment, Peace Economics and Development*, C 12, Part 1, Emerald Group Publish Limited, Bingley 2009, s. 225-232.
- Stueck, William, "The Korean War as International History", *Diplomatic History*, 10/4, (1986), s. 291-309.
- Tağmat, Çağla Derya, *Açlık: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Yunanistan'a Yardımları*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2017.
- The Balkan Campaign 1940-1941*, Department of Military Art and Engineering United States Military Academy Est Point, New York 1948.
- Uzman, Nasrullah, "II. Dünya Savaşı Sonrasında Sovyet Talepleri ve Türkiye'nin Tepkisi", *Gazi Akademik Bakış*, 11/22, (2018), s. 117-142.
- Uzun, Hakan, "Montreux Boğazlar Sözleşmesi'nin Yankıları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S 61, (Güz 2017), s. 393-435.
- Weinberg, Gerhard K., *A World At Arms A Global History Of World War II*, Cambridge University Press, New York 1995.
- Yalman, Ahmet Emin, "Kore Savaşı'nın Türk Kamuoyuna Yansıması", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S 37-38, (Mayıs-Kasım 2005), s. 231-245.
- Yiğit Yüksel, Dilek, "Kıbrıs'ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1957-1964)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 34 (2), 98, (2018), s. 311-375.

Elektronik Kaynaklar

- North Atlantic Treaty Organization (NATO) <https://www.nato.int/> [Erişim Tarihi: 20.03.2019]; T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü-NATO”, <http://www.mfa.gov.tr/nato-tarihce.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 20.03.2019].
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Türkiye ile Yunanistan Arasında İmzalanan Ticaret Anlaşmasıyla Eklerinin Onanması Hakkında Kanun”, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc032/kanuntbmmc032/kanuntbmmc03205470.pdf [Erişim Tarihi: 20.08.2020].
- Türkiye Cumhuriyeti Atina Büyükelçiliği, “Türkiye ve Yunanistan Arasında Karşılık Cumhurbaşkanı ve Başbakan Ziyaretleri”, <http://atina.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/354216> [Erişim Tarihi: 20.05.2020].
- Türkiye Cumhuriyeti Atina Büyükelçiliği, “Türkiye ve Yunanistan Arasında Karşılık Cumhurbaşkanı ve Başbakan Ziyaretleri”, <http://atina.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/354216> [Erişim Tarihi: 20.05.2020].
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD)”, http://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati-_oecd_.tr.mfa#:~:text=%C3%96rg%C3%BCt%2C%20%C4%B0k%20D%C3%BCny%C4%B1nda,%C3%BClkeleri%20aras%C4%B1ndaki%20ticari%20C3%B6demeleri%20serbestle%C5%9Ftirerek [Erişim Tarihi: 6.10.2020].